Koncepční studie veřejných prostranství
Národní kulturní památky Vyšehrad

část 1/2

Zadavatel:
Národní kulturní památka Vyšehrad
příspěvková organizace hl. m. Prahy
V Pevnosti 159/5b
128 00 Praha 2

Zpracovatel:
Rehwaldt Landscape Architects
Charlese de Gaulla 629/5
160 00 Praha 6

Obsah studie

Část 1/2

Identifikační údaje 4

Použité podklady a průzkumy 5

Úvod 6

Vymezení řešeného území 7

Analytická část 8

Širší vztahy 9

Geomorfologický rámec 9

Urbanistické vztahy v rámci blízkého okolí 10

Historické vrstvy 12

Stavebně historické zhodnocení 13

Rámcový pasport povrchů 14

Charakter území 15

Hodnoty území 16

Potenciál území 17

Problémy území 18

Koncepční část 19

Koncepční přístup 20

Brány x branky 21

Hrany 22

Informační a orientační systém 26

Využití a vybavenost 28

Hra a vzdělávání 29

Koncepce zeleně 32

Hospodaření s dešťovou vodou 38

Obsluha a prostupnost území 40

Materiály 41

Mobiliář 42

Část 2/2

Návrhová část 44

Struktura návrhu 45

Seznam karet území 46

Mapa změn v území 47

Karty změn v území 48-103

Další postup 104

Doporučení pro další postup – navazující podklady 104

Grafická část

Koncepční část - Koncepční návrhová situace 1:1000

Návrhová část - Mapa změn v území 1:1000

Identifikační údaje

Název díla:

Koncepční studie veřejných prostranství Národní kulturní památky Vyšehrad

Zadavatel:

Národní kulturní památka Vyšehrad
příspěvková organizace hl. m. Prahy
V Pevnosti 159/5b
128 00 Praha 2
IČ:00419745

Kontaktní údaje:
tel: 241 410 348
e-mail: info@praha-vysehrad.cz
www.praha-vysehrad.cz

Kontaktní osoby:
Ing. arch. Petr Kučera - ředitel NKP Vyšehrad
Ing. arch. Milan Ševčík - Úsek správy majetku
Ing. Helena Pánková - veřejná prostranství

Zpracovatel:

Rehwaldt Landscape Architects
Charlese de Gaulla 629/5
160 00 Praha 6
Tel.: 773 533 708
E-mail: praha@rehwaldt.de
www.rehwaldt.de

Zpracovatelský tým:

Dipl. - Ing. Till Rehwaldt
Ing. arch. Eliška Nováková
Ing. Eliška Černá

Spolupracující osoby:

Veronika Kučerová
Garth Woolison B. Env., M. LA
Ing. Anežka Bauerová
Bc. Markéta Kupková
Bc. Adam Hloušek
Ing. Richard Labanc

Použité podklady a průzkumy

Podklady a průzkumy

Historická analýza vývoje zeleně NKP Vyšehrad (Petr Kubešta, 12/1997)

Historická rešerše NKP Vyšehrad (Alena Krušinová, 6/2017)

Koncepce rozvoje NKP Vyšehrad v letech 2020 – 2025 (Petr Kučera, 6/2019)

Pasportizace veřejných prostranství (Petr Kučera, 12/2019)

Analýza současného dopravního režimu a dopravního značení v areálu NKP Vyšehrad (Syrový - dopravní ateliér, 4/2020)

Pasport stávajícího značení – svislé a vodorovné dopravní značky (Syrový - dopravní ateliér, 4/2020)

Pasport ploch veřejně přístupné zeleně NKP Vyšehrad – aktualizace (Safe Trees, 5/2020)

Studie koncepce hospodaření se srážkovými vodami v areálu NKP Vyšehrad (konsorcium JVPROJEKTVH, Teramed, ČVUT Fakulta stavební, 6/2020)

Geobotanická charakteristika, botanický a vegetační průzkum NKP Vyšehrad – 1. etapa (Jan Albert Šturma, 07/2020)

Průzkum fauny NKP Vyšehrad – 1. etapa (Václav Melichar, 8/2020)

Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy (IPR Praha, 6/2014)

Koncepce živičných a dlážděných povrchů (IPR Praha, 4/2015)

Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy (IPR Praha, 2018)

Restaurační zahrádky v památkově chráněném území hl. m. Prahy (OPP MHMP, 2018)

Manuál pro kultivovanou Prahu (OPP MHMP, 2020)

Tváře Vyšehradu (Petr Kučera, 2018)

Územně analytické podklady hlavního města Prahy (2016)

Mapové podklady Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy

Terénní průzkumy

Prezentace a jednání

28. 1. 2020 - Veřejná prezentace a představení vítězného návrhu (CAMP, IPR Praha)

1/2020 - Výstava soutěžních návrhů a komentované procházky s autory vítězného návrhu (Vyšehrad)

2-5/2020 - Konzultace s ostatními aktéry v území (Vyšehradská kapitula, Jedličkův ústav a školy, Správa pražských hřbitovů, Kongresové centrum Praha)

9. 6. 2020 - Koordinační jednání DOSS a SDTI (NPÚ, OPP MHMP, IPR Praha, TSK, THMP, KCP, Praha 2)

17. 6. 2020 – Prezentace na Komisi rozvoje RMČ Praha 2

26. 8. 2020 – Veřejná prezentace finálního návrhu (ÚMČ Praha 2)

Úvod

Koncepční studie veřejných prostranství Národní kulturní památky Vyšehrad byla zpracována na podkladu vítězného návrhu ateliéru Rehwaldt Landscape Architects, který vzešel ze soutěže, vypsané NKP Vyšehrad v druhé polovině roku 2019. Jejím cílem je definovat a formulovat ucelenou vizi a strategii přístupu k rozvoji celého území a celkové kompoziční řešení veřejně přístupných ploch v areálu NKP Vyšehrad s ohledem na nejvyšší stupeň památkové ochrany území.

V souladu s Koncepcí rozvoje NKP Vyšehrad v letech 2020-2025 byl obsah studie rozšířen tak, aby se stala základním podkladem pro plánování správy, údržby a rozvoje veřejných prostranství v areálu NKP Vyšehrad, sestavování rozpočtu a plánování investic ve střednědobém i dlouhodobém horizontu. Paralelně k této studii vzniká dramaturgický plán, zabývající se rozvojem NKP Vyšehrad z hlediska programové a edukační činnosti, koncepce stálých expozic a prohlídek, společenských a kulturních akcí a dalších služeb pro návštěvníky. V rámci dopracování koncepční studie bylo zadáno zpracování několika průzkumů, sloužících jako podklad pro další plánování a rozhodování. K termínu odevzdání této studie je dokončena kompletní pasportizace všech prvků na veřejných prostranství, aktualizace pasportu ploch veřejně přístupné zeleně, analýza stávajícího dopravního řešení a značení, studie koncepce hospodaření se srážkovými vodami a první fáze botanického a zoologického průzkumu.

V rámci dopracování koncepční studie proběhlo několik koordinačních setkání s místními aktéry, dotčenými orgány státní správy, územní samosprávy, správci dopravní a technické infrastruktury. Jejich připomínky byly v co nejvyšší míře do finální podoby studie zapracovány.

Vymezení řešeného území

Koncepční studie veřejných prostranství NKP Vyšehrad má za cíl komplexně řešit podobu a budoucnost Vyšehradu. Stejně jako význam Vyšehradu přesahuje hranice jeho hradeb, má na jeho podobu a fungování vliv i území mimo správu NKPV.

Řešené území - Studie se primárně zabývá územím ve správě NKP Vyšehrad. Pro tato území je koncepce podkladem pro navazující projektovou přípravu a ostatní činnosti. Uvnitř hradeb se nachází i pozemky ve vlastnictví dalších subjektů. Ty jsou řešeny většinou pouze koncepčně jako součást celku Vyšehradu a vztahují se na ně doporučení ohledně materiálů, mobiliáře a informačního systému. Záměry s pozemky v majetku Hl. m. Prahy, které jsou ve správě jiných subjektů, by měly být koordinovány se zájmy NKPV.

Další rovinou návrhu jsou parkové plochy na svazích vyšehradské skály. Tyto parky za hradbami mají velký význam jednak pro napojení Vyšehradu na okolí ale také např. pro zachování pohledových os a odhalených dominant pevnostních zdí. Některé z nich jsou v majetku či správě různých subjektů, jsou proto zařazeny do zájmového území a studie pro ně má doporučující charakter. Záměry v těchto územích by ale měly být důsledně koordinovány se zájmy NKPV.

Zájmové území - Třetí rovinou návrhu jsou navazující veřejná prostranství a napojení parků na městskou zástavbu. Kvůli vyvýšené poloze Vyšehradu na skalním ostrohu je dostupnost a orientace závislá z velké míry na stavu těchto území, proto jsou do studie zahrnuta. Pro ně má tato studie charakter doporučení a stejně jako v případě pozemků ve správě jiných subjektů je nutné změny těchto ploch řešit koncepčně v koordinaci s jejich vlastníky, správci, místními aktéry a ve spolupráci s IPR Praha a NKP Vyšehrad.

- Řešené území
- Zájmové území
- Vlastníkem Hlavní město Praha ve správě Národní kulturní památky Vyšehrad, p. o. hl. m. Prahy
- Vlastníkem Hlavní město Praha ve správě Správy pražských hřbitovů, p. o. hl. m. Prahy
- Vlastníkem Hlavní město Praha ve správě Jedličkova ústavu, p. o. hl. m. Prahy
- Vlastníkem Hlavní město Praha ve správě Technické správy komunikací, a. s.
- Královská kolegiátní kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě
- Ostatní soukromé subjekty

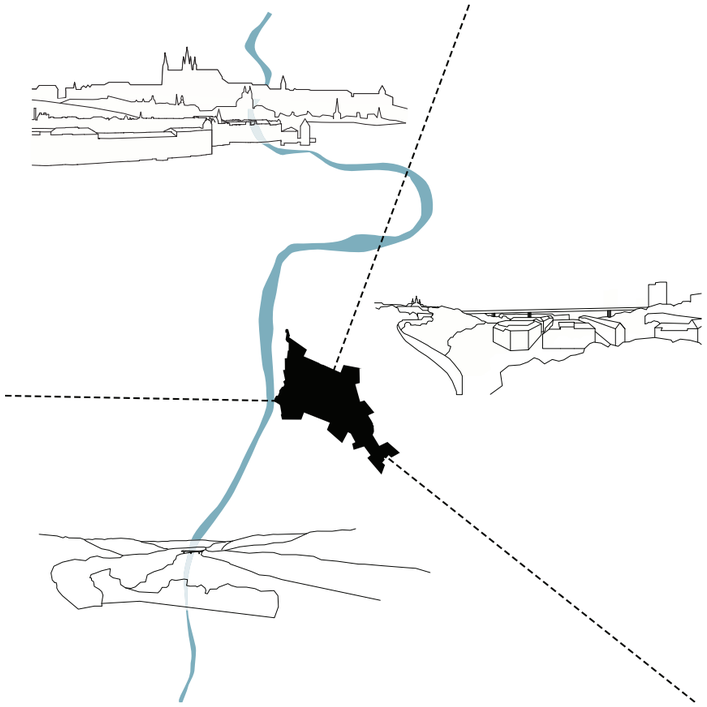

Analytická část

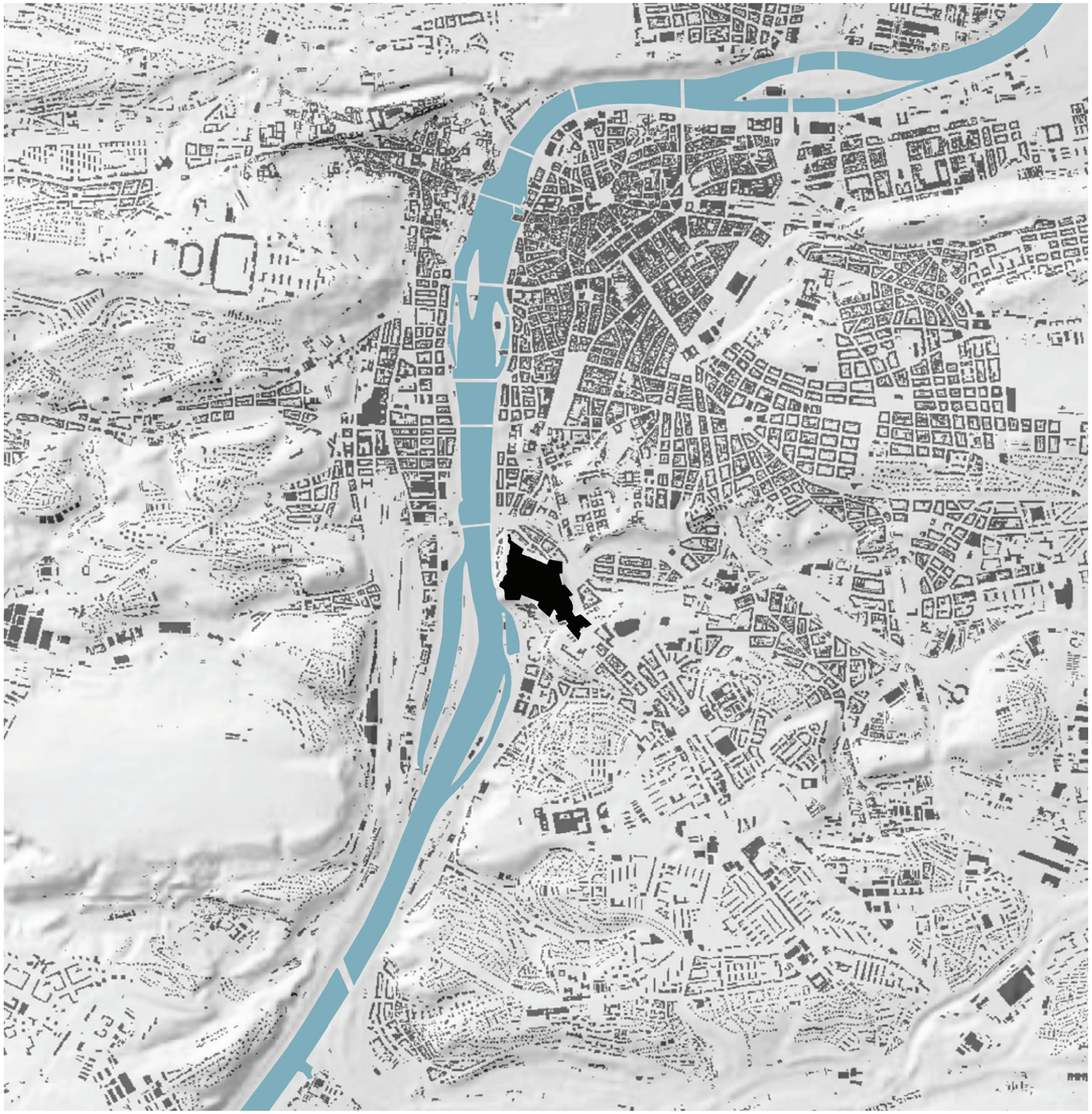
Širší vztahy

Geomorfologický rámec

Dnešní charakteristickou morfologii vlastního území centrální Prahy ovlivnila především erozní a akumulační činnost Vltavy a jejích přítoků během posledního milionu let, kdy v okolní parovině Pražské plošiny vznikla Pražská kotlina se skalními stěnami a strmými svahy. [1] Vyšehradská skála tvoří výrazný skalní ostroh, který vystupuje z Pankrácké pláně až ke korytu řeky Vltavy. Tvoří tak (i symbolicky) protipól k ostrohům Děvína a Pražského Hradu. Při pohledu z Vyšehradských hradeb pak údolí Vltavy, tak i Botiče rámují tři charakteristické výhledy do okolí.

[1] Územně analytické podklady hlavního města Prahy (IPR Praha, 2016),

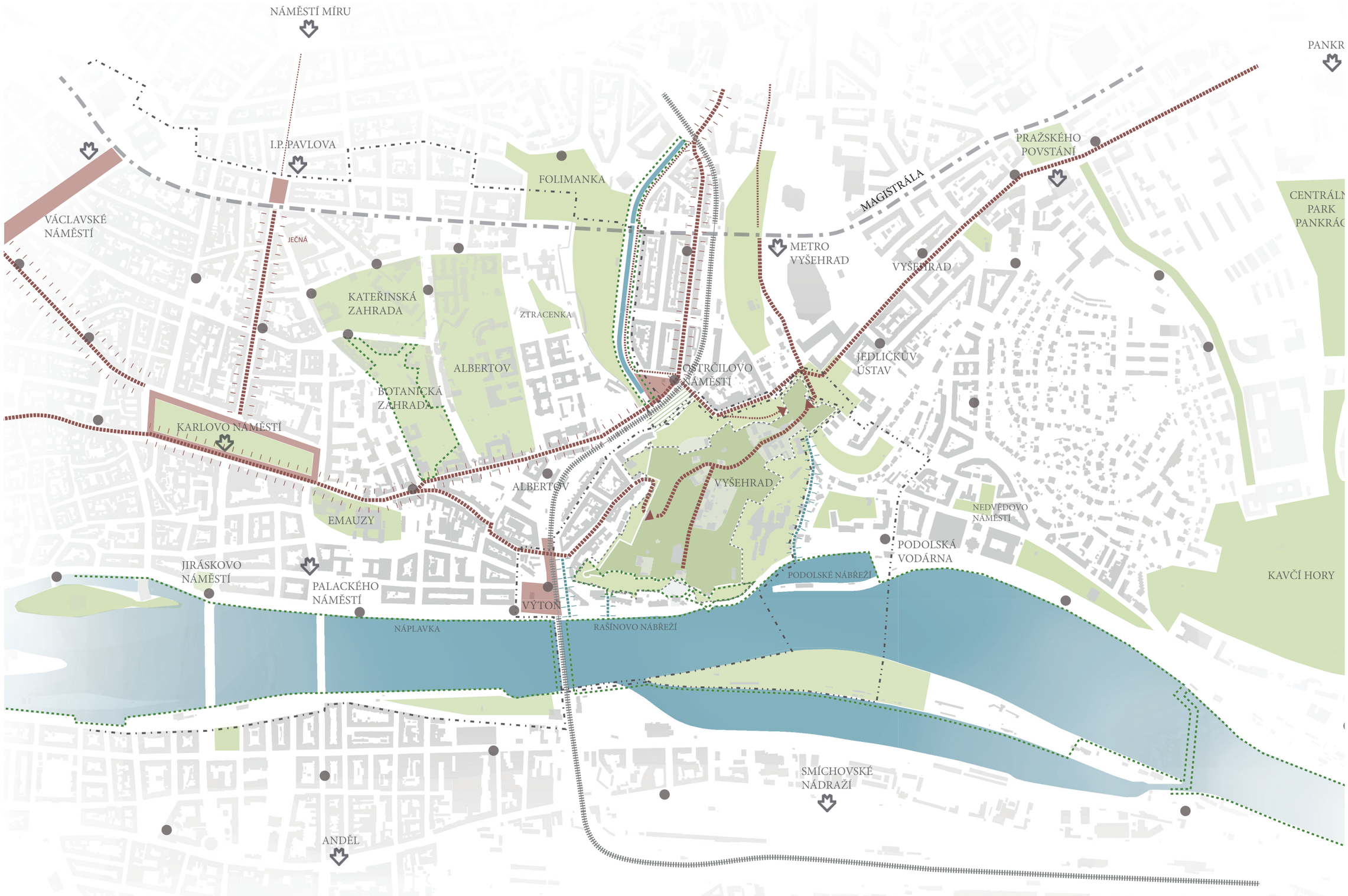

Urbanistické vztahy v rámci blízkého okolí

Vyšehrad je jedinečnou kulturní i prostorovou dominantou Prahy. Nachází se na nejjižnějším výběžku pražské památkové rezervace. Jeho opevnění a věže baziliky svatého Petra a Pavla je možné vidět z mnoha míst v centru Prahy. Stejně tak jsou vyšehradské bastiony položené na skalnatém ostrohu vyhledávanou vyhlídkou na Prahu. Jeho vyvýšená poloha ale výrazně zhoršuje jeho dostupnost. To zvyšuje význam navazujících prostranství, pěších vazeb na zastávky MHD a přístupových cest obecně. Hlavní z nich jsou i díky poloze vyšehradských bran orientovány převážně S a V směrem.

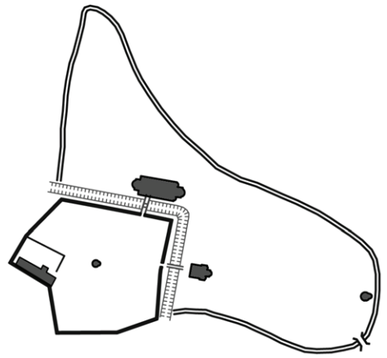
Vyšehrad však není jen kulturní památkou, či turistickou atrakcí. Je to každodenní pobytový prostor pro mnoho lidí, žijících v jeho okolí. Velké množství atraktivních parkových ploch je nepochybně jeho velkou hodnotou. Vyšehradské parky jsou důležitou součástí zelené infrastruktury města s vazbou na okolní prvky ÚSES (biokoridory Botiče a Vltavy). Vyšehradská skála je od roku 2010 registrována jako významný krajinný prvek.

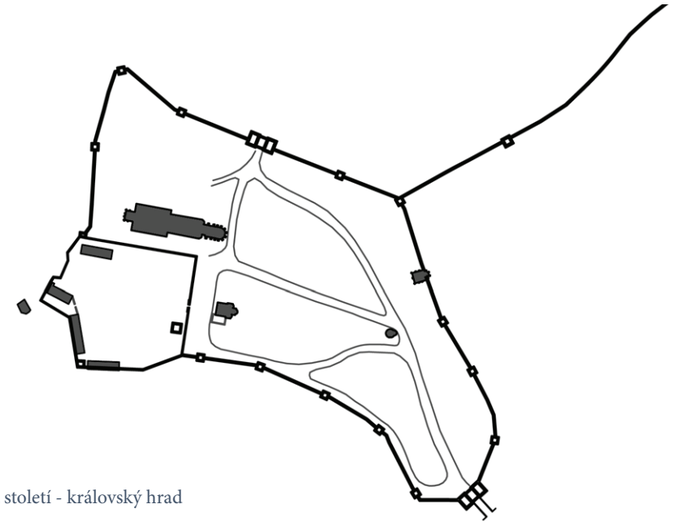

NÁMĚSTÍ MÍRU
I.P. PAVLOVA
VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ
JEČNÁ
FOLIMANKA
MAGISTRÁLA
METRO VYŠEHRAD
VYŠEHRAD
PRAŽSKÉHO POVSTÁNÍ
PANKR
CENTRÁLN PARK PANKRÁC
KATEŘINSKÁ ZAHRADA
ZTRACENKA
ALBERTOV
BOTANICKÁ ZAHRADA
OSTRČILOVO NÁMĚSTÍ
JEDLIČKŮV ÚSTAV
KARLOVO NÁMĚSTÍ
ALBERTOV
VYŠEHRAD
NEDVĚDOVO NÁMĚSTÍ
EMAUZY
PODOLSKÁ VODÁRNA
JIRÁSKOVO NÁMĚSTÍ
PALACKÉHO NÁMĚSTÍ
PODOLSKÉ NÁBŘEŽÍ
KAVČÍ HORY
VÝTOŇ
NÁPLAVKA
RAŠÍNOVO NÁBŘEŽÍ
SMÍCHOVSKÉ NÁDRAŽÍ
ANDĚL

Historické vrstvy

Dějiny Vyšehradu jsou úzce spjaty s vývojem pražských měst a historií českého národa. Mohutná skála, rýsující se vysoko nad soutokem Botiče s Vltavou na jižním okraji pražské kotliny, lákala k osídlení patrně již v nejstarších dobách. První spolehlivé doklady o existenci přemyslovského hradiště jsou doloženy z poloviny desátého století. Od té doby Vyšehrad několikrát dramatickým způsobem změnil svou funkci a podobu. Ve své minulosti byl knížecím a královským hradem, sídlem prvního českého krále Vratislava a mohutnou pevností, střežící jižní část Nového Města pražského. Byl také městem, které vzniklo na troskách Vyšehradu po husitských válkách a zaniklo po třicetileté válce. Byl barokní bastionovou citadelou, která nebyla nikdy dokončena a namísto toho, aby chránila pražské souměstí, byla dvakrát obsazena nepřáteli. Dodnes je sídlem jedné z nejstarších českých církevních institucí, Královské kolegiátní kapituly sv. Petra a Pavla, která zde přečkala všechny dějinné zvraty. Vyšehrad je dějištěm starých i nových českých bájí, národním symbolem a místem posledního odpočinku významných českých osobností. Vyšehrad má mnoho historických vrstev, které se vzájemně prolínají v jasně vymezeném uzavřeném prostoru.

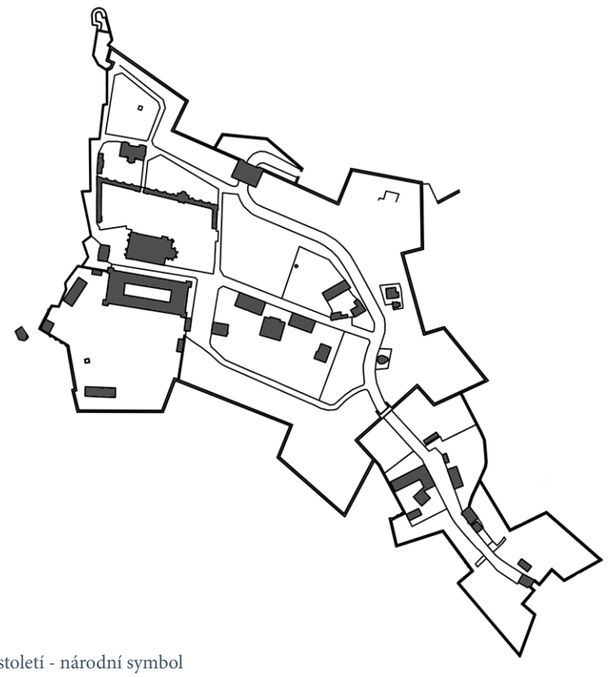
12. století - knížecí hrad

14. století - královský hrad

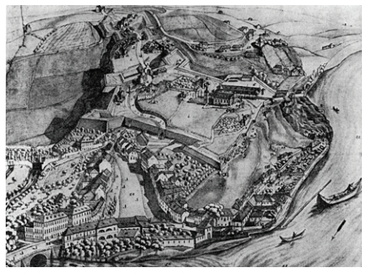
18. století - barokní citadela

19. století - národní symbol

perspektivní pohled (1844, F.Herville)

Sadelerův prospekt Prahy r. 1606 (zdroj MMP)

Vyšehradská skála kolem r. 1880 (zdroj AHMP)

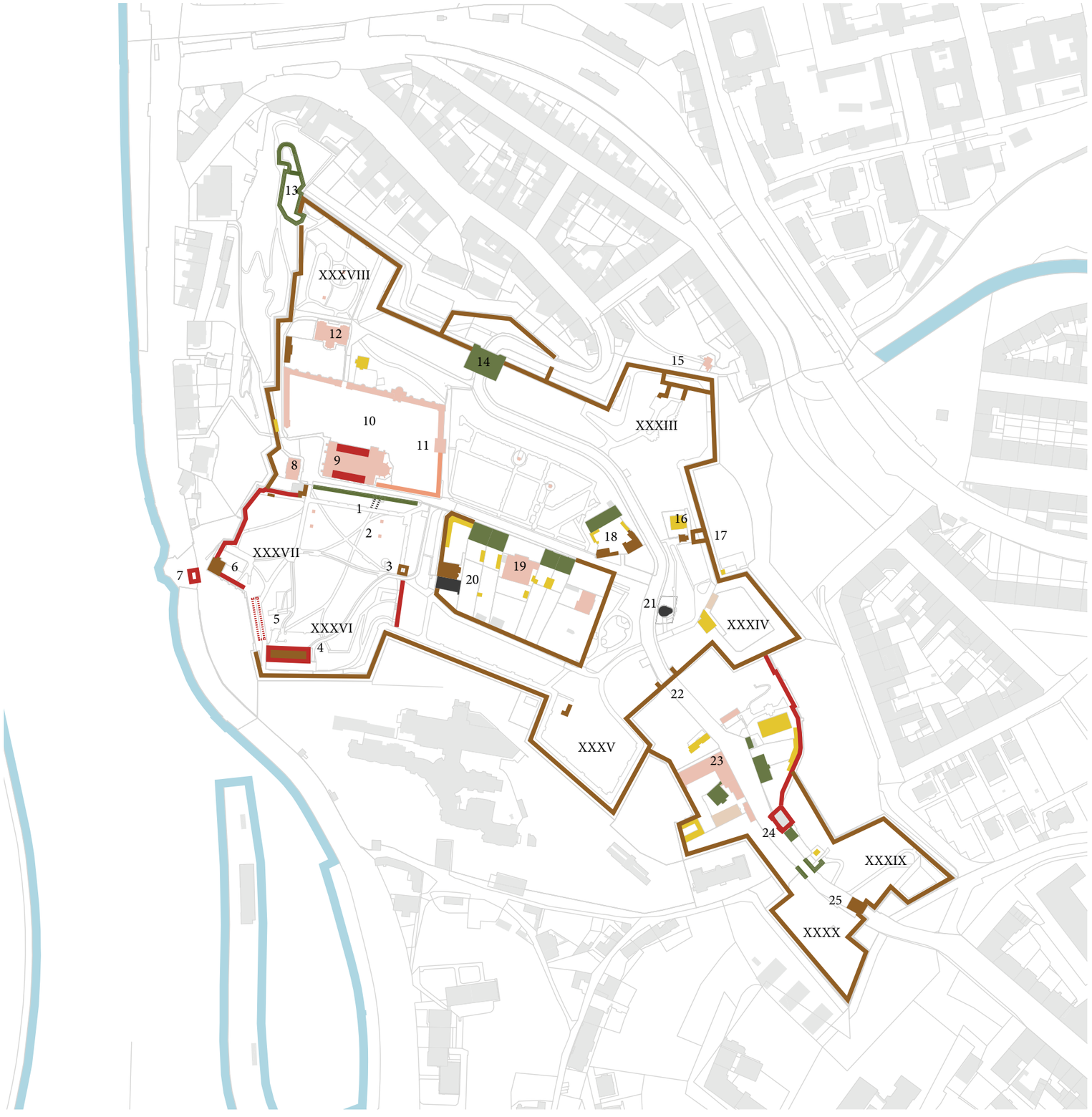
Vyšehradská skála kolem r.1905

Stavebně historické zhodnocení

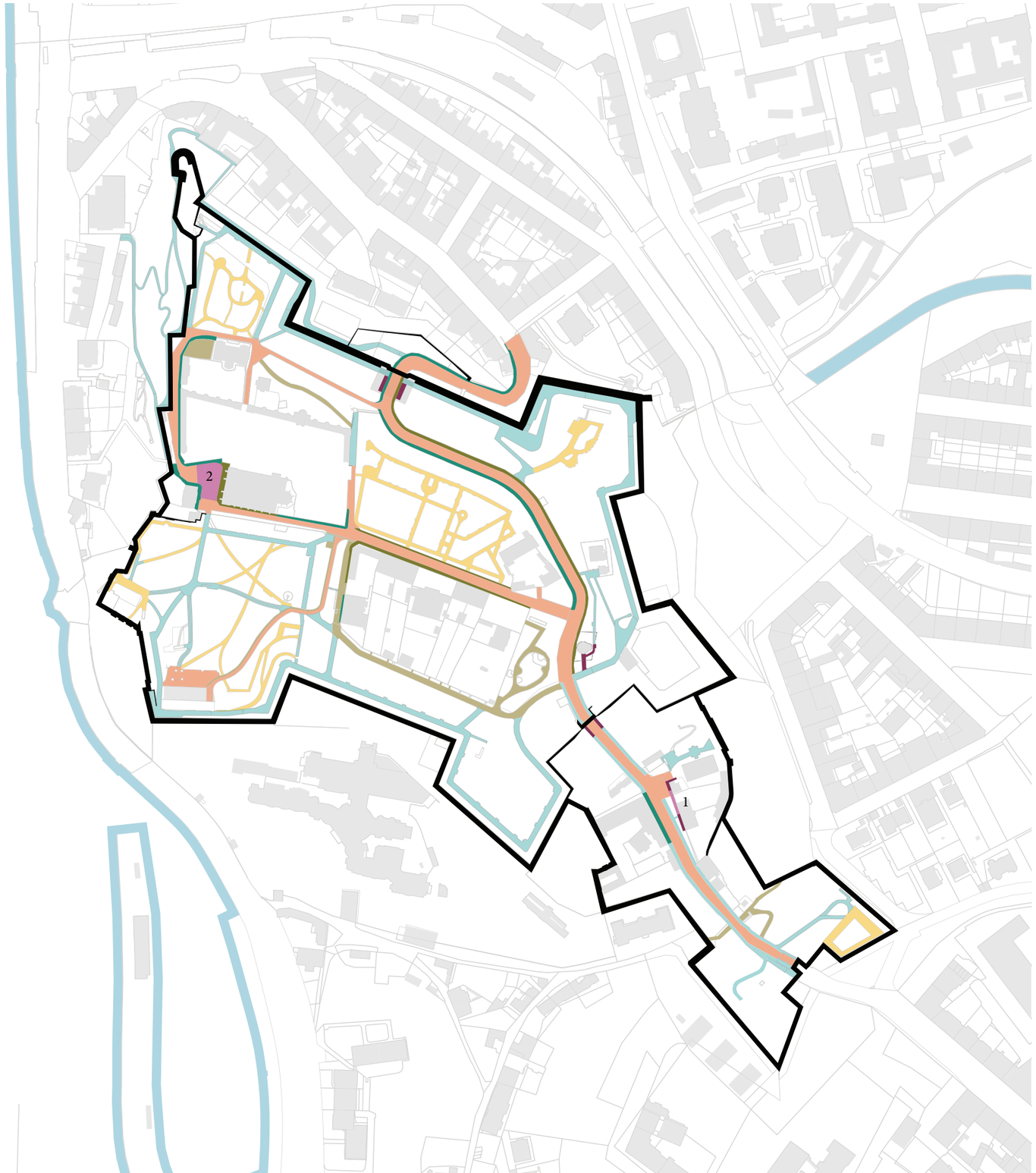
Historické památky

1 Románský mostek
2 Sousoší J.V. Myslbeka z Palackého mostu
3 Pozůstatky barokní lednice
4 Staré purkrabství (komorní sál)
5 Gotický sklep
6 Galerie Vyšehrad
7 Libušina lázeň (bývalá strážní věž)
8 Dům zvoníka
9 Bazilika sv. Petra a Pavla na Vyšehradě
10 Vyšehradský hřbitov
11 Hrobka Slavín
12 Staré proboštství
13 Dělostřelecký redan
14 Cihelná brána
15 Gorlice
16 Kaple panny Marie Šancovské
17 Kostel Stětí sv. Jana Křtitele
18 Kanovnický dvůr
19 Nové proboštství
20 Základy kostela sv. Vavřince
21 Rotunda sv. Martina
22 Leopoldova brána
23 Jedličkův ústav
24 Gotická brána Špička
25 Táborská brána
XXXX Vyšehradské bastiony

Prostory románské
Prostory gotické
Prostory barokní
Prostory klasicistní
Prostory historizující
Prostory novodobé

Rámcový pasport povrchů

Komunikace

- Živičný povrch
- Řevnická dlažba
- Historická řevnická dlažba - hrubá

Chodníky

- Historická mozaiková dlažba (sivenecký mramor)
- Novodobá mozaiková dlažba (žulová)

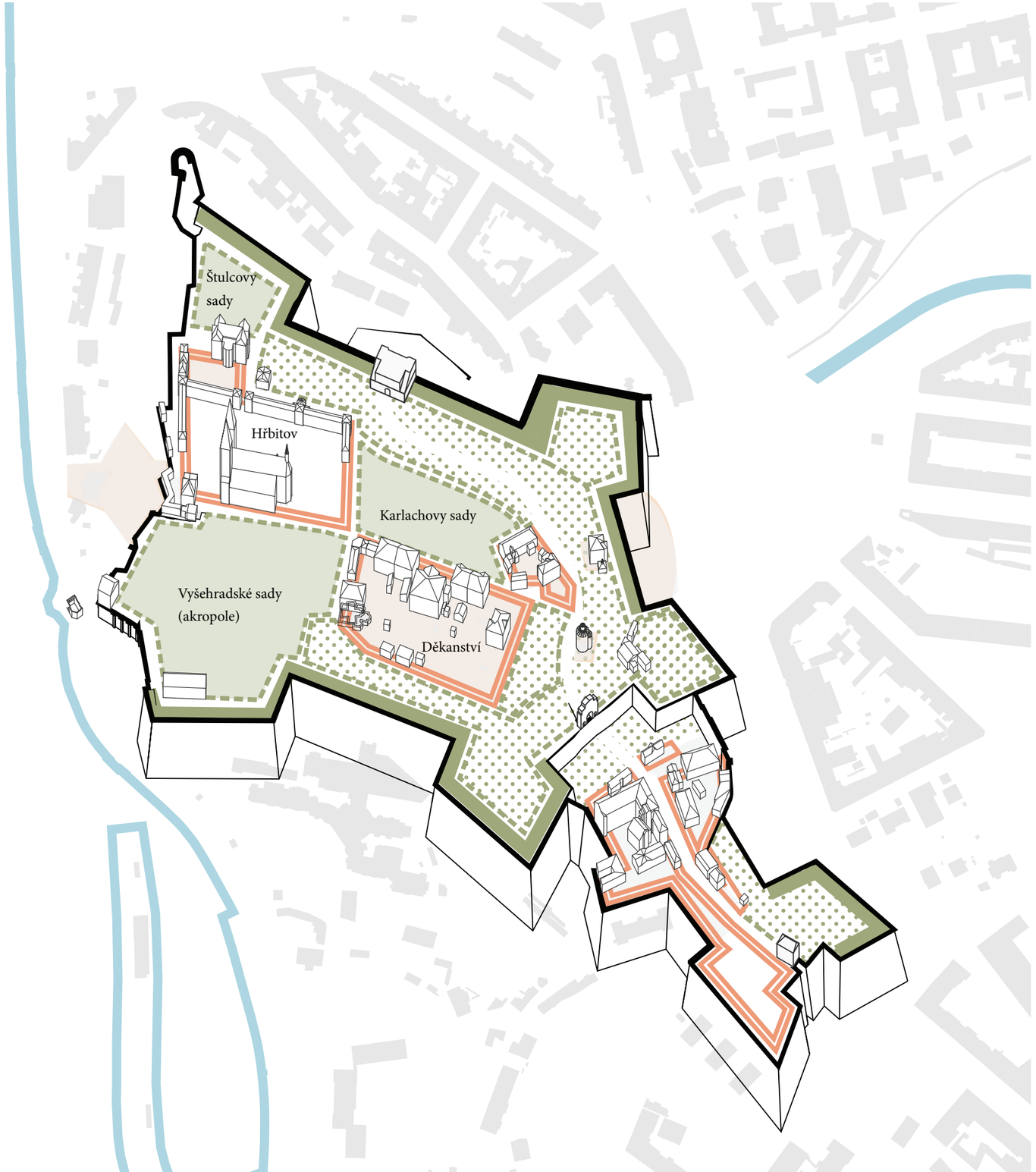
Parkové cesty

- Novodobá štípaná dlažba (žulová)
- Mlatové cesty
- Specifická dlažba
  - 1/ Mramorová desková dlažba
  - 2/ Kombinace řevnické a žulové dlažby

Charakter území

Vyšehrad prošel tisíciletým vývojem, kdy několikrát od základů změnil svou podobu i funkci. Dnešní stav je souvrstvím těchto podob a významů. Některé jsou dnes již jen v dochovaných dokumentech, některé jsou ukryté pod zemí a některé se navzájem propletly v současné rozmanité podobě Vyšehradu.

Přesto jsou zde místa, kde stopa určitého období převážila nad ostatními a vznikla tak prostranství se svébytným charakterem. Tato prostranství vytváří jakési samostatné „pokojíčky“ v komplikované struktuře vyšehradské citadely. Jsou vymezené terénními hranami, cestami, živými ploty či zídkami. Jsou to plochy jednotlivých sadů - Karlchovy, Štulcovy a Vyšehradské sady, areál hřbitova, proboštství, kapitulní okrsek, kanovnický dvůr a zástavba v prostoru Hornwerku. Místo s největším historickým významem je knížecí a královská akropole, prostor, kde se od počátku soustředila královská moc. Kostely a areál děkanství odkazují na dlouhou historii Královské kolegiátní kapituly na Vyšehradě. Hřbitov s hrobkou Slavína pak upomíná na dobu národního obrození. Specifickým prostorem, který tato území obepíná, je tzv. pevnostní okruh - vyhlídková trasa na vrcholu hradeb, kam se nejvíce promítl vojenský význam Vyšehradu a jeho proměna na barokní citadelu.

Formální parky

Uzavřené areály

Pevnostní zeleň

Pevnostní okruh

Hodnoty území

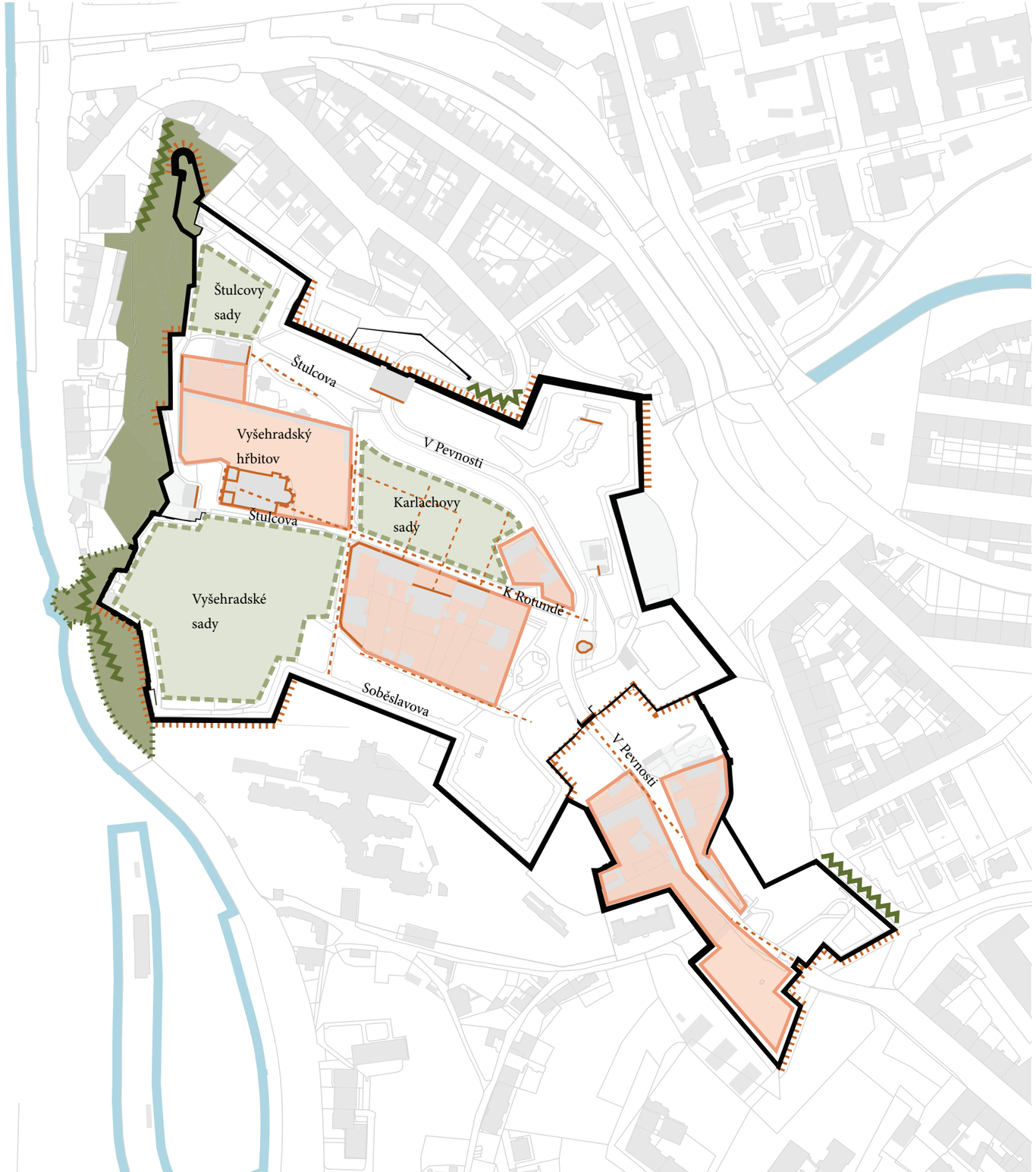
Svébytný charakter jednotlivých pokojíčků vnímáme jako hodnotu a charakteristický rys Vyšehradu, kde rozmanitý charakter území vypovídá o jeho složitém historickém vývoji. Pokojíčky společně s křížem ulic K Rotundě a Štulcova vytvářejí základní urbanistickou kostru Vyšehradu. Z krajinářského i urbanistického hlediska je důležité zachování hlavních pohledových os. Hodnotné jsou i kompoziční osy a průhledy na významné fasády v rámci jednotlivých území.

Historický význam Vyšehradu je v současnosti nejvíce patrný v hodnotných stavebních památkách (viz. Stavebně historický průzkum)

Geomorfologický původ Vyšehradské skály a její poloha nad řekou umožňují také daleké pohledy na pražské panorama a zároveň z Vyšehradu činí jednu z jeho dominant. Z tohoto důvody má velký význam přítomnost odhalených hradeb pevnosti.

Kvalitou Vyšehradu je také jeho přírodní prostředí. Ať už v podobě historických komponovaných parků a vzrostlých stromů, z nichž významná většina byla vysázena od 19. století do poloviny 20. století, tak i ve své přírodnější formě jako jsou svahy s náletovou vegetací poskytující zázemí živočichům. Vyšehradská skála je chráněna jako Významný krajinný prvek. Specifický charakter Vyšehradu, ale podporuje i přítomnost méně exponovaných odhalených částí skalního útvaru, který kontrastuje s masivní pevnostní zdí.

Význam Vyšehradu spočívá i v tom, že poskytuje zázemí pro aktivity nejen turistům, ale i místním obyvatelům. Pestrá škála kulturních institucí, ale i podniků různých cenových skupin i zaměření je nepochybně hodnotou. Stejně jako možnost aktivního sportovního či herního vyžití - běh, dětská hřiště, venkovní posilovna.

Formální parky

Uzavřené areály

ÚSES - interakční prvek

Významný krajinný prvek

Skála

Pohledově významná průčelí staveb

Dominanty pevnostních zdí

Důležité pohledové a kompoziční osy

Potenciál území

V rámci areálu Vyšehradu se nabízí zpřístupnění či úprava dnes nepřístupných nebo málo využívaných prostranství. Pro některé je nutné nalezení nové funkce. Dnes nevyužitá prostranství mohou sloužit kulturním i komunitním a ekologickým aktivitám. Na Vyšehradě se nachází řada nevyužívaných historických objektů a památek. Ty nabízí potenciál pro vytvoření prostoru pro nové expozice, zázemí pro kulturní akce či prezentaci NKP Vyšehrad. Rozvoj programů i aktivit by měl být zaměřen na všechny věkové skupiny návštěvníků. Potenciál je také v oblasti gastronomie.

Oproti stabilizovanému území centrálních částí Vyšehradu nabízí pevnostní okruh největší prostor pro rozvoj pobytových funkcí. Zpřístupnění některých částí strmých svahů za hradbami a jejich propojení může nabídnout nový okruh k procházkám. Parky za hradbami také nabízí dnes nepřístupná místa přirozených vyhlídek.

Pozornost by měla být věnována i rozvoji ekologické funkce rozsáhlých parkových ploch Vyšehradu. Nastavením vhodného managementu konkrétních území a ploch, je možné podporovat jejich biodiverzitu. Velký prostor pro rozvoj je i v oblasti hospodaření s dešťovou vodou, která je v současnosti z většiny zpevněných ploch sváděna do jednotné kanalizační sítě. Možností je i odkrytí a využití historických studní.

1/ pevnostní okruh

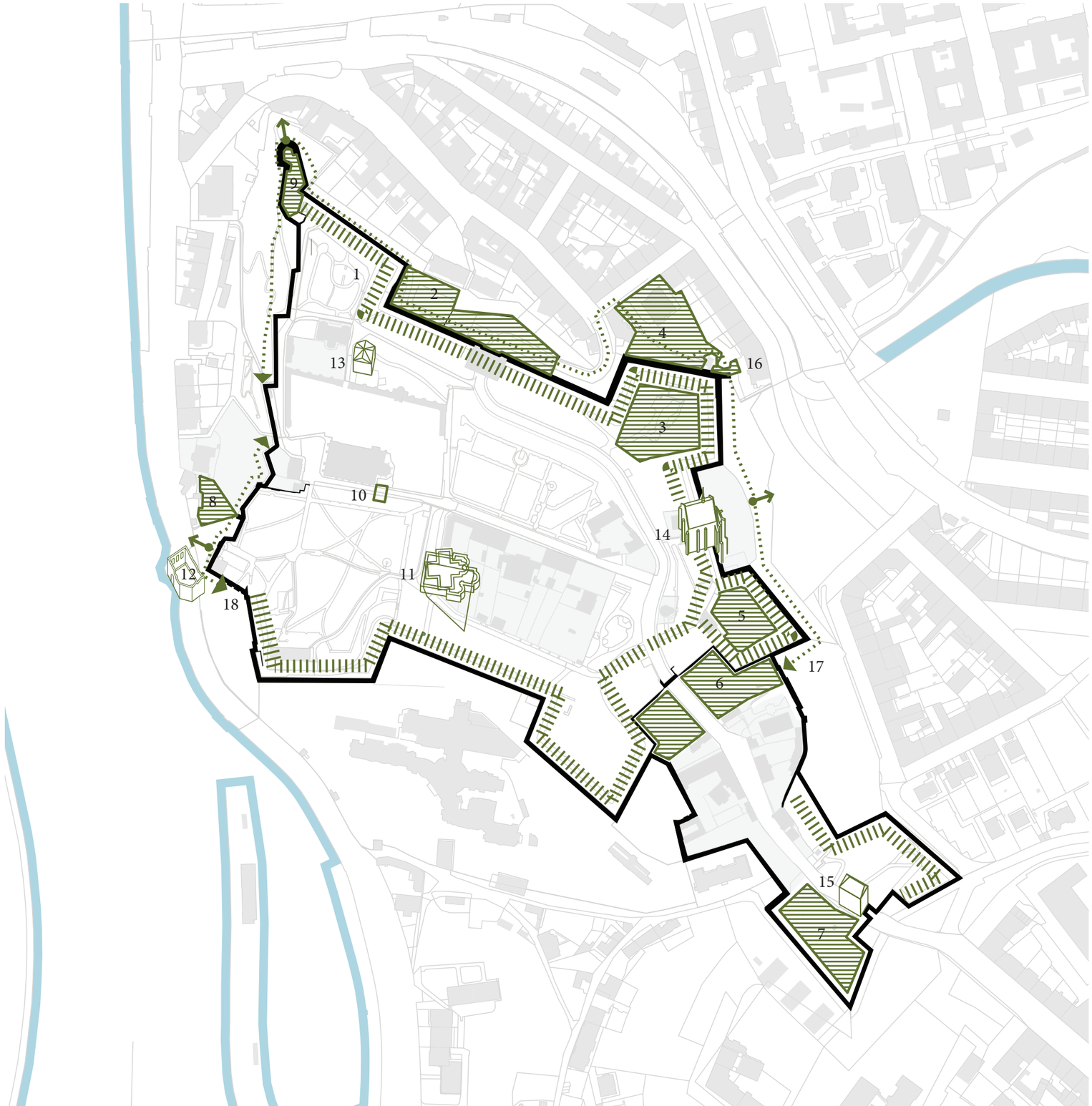
Zpřístupnění či úprava dnes nevyužívaných prostranství
- 2/ ravelin před Cihelnou bránou
- 3/ Gorlice
- 4/ Přemyslovka
- 5/ Hospůdka na hradbách
- 6/ Příkop pod Leopoldovou bránou
- 7/ Kompostárna
- 8/ Svah pod Vyšehredskou skálou
- 9/ Dělostřelecký redan

Potenciál pro větší využití objektů a historických památek
- 10/ Románský mostek
- 11/ kostel sv. Vavřince
- 12/ Libušina lázeň
- 13/ hřbitovní domek
- 14/ kostel Stětí sv. Jana Křtitele
- 15/ Táborská brána

Zpřístupnění a propojení parků pod hradbami
- 16/ Propojení Přemyslovky s Lumírovými sady
- 17/ Branka do Lumírových sadů
- 18/ Libušina vyhlídka

Potenciál nových vyhlídkových míst

Možnost obnovení historických studní

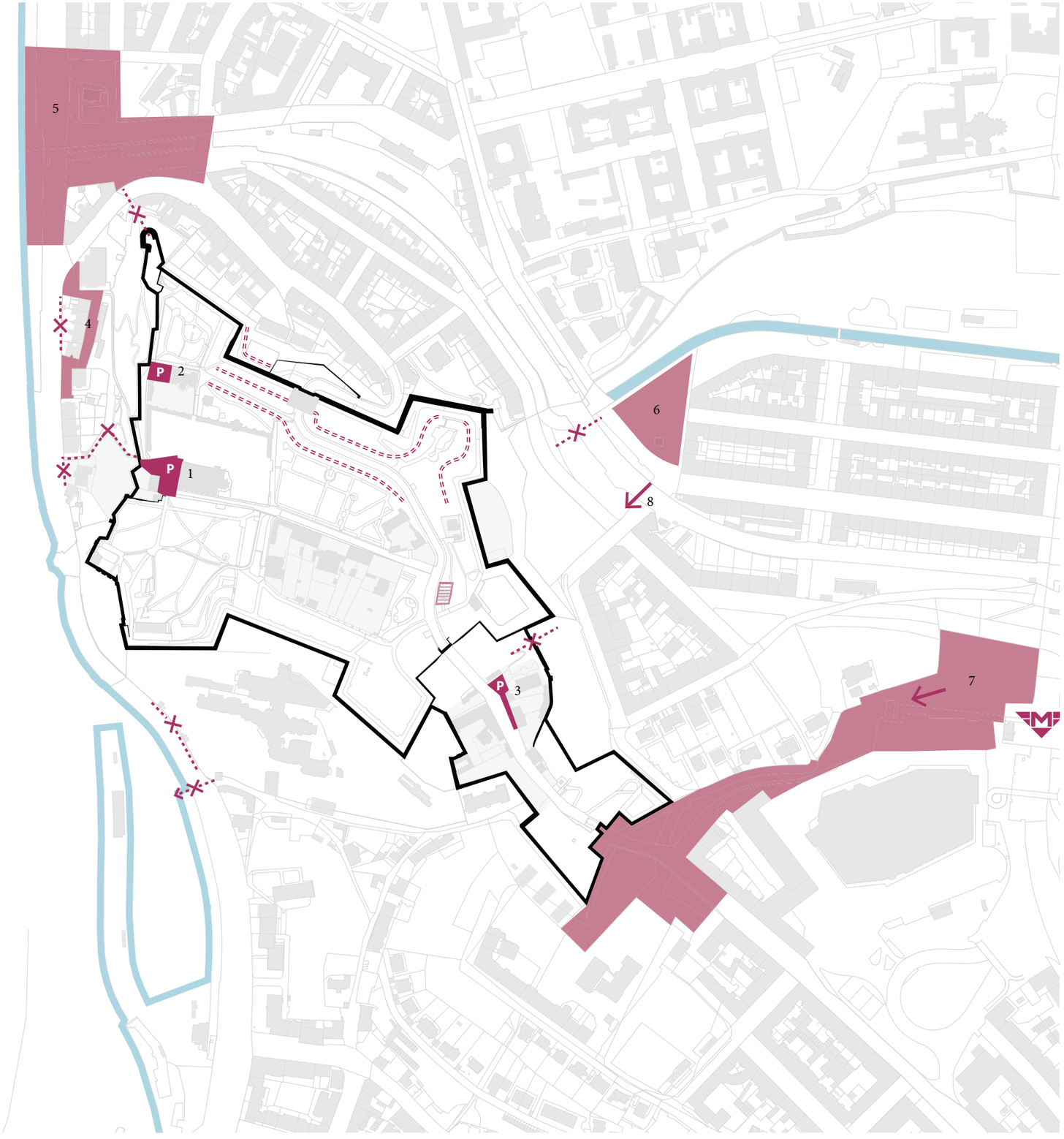

Problémy území

Problematické je současné napojení Vyšehradu na jeho okolí. To je z velké části dáno jeho vyvýšenou polohou, která ztěžuje orientaci i dostupnost. Skutečnost, že většina stávajících přístupových cest vede po strmých svazích na omezeném prostoru, způsobuje, že jako vstupní prostranství slouží plochy mimo území a správu NKPV. Kvalita těchto prostranství pak ovlivňuje vnímání Vyšehradu návštěvníky. Úpravy prostranství ve správě jiných institucí by proto měly být řešeny s ohledem na význam pro Vyšehrad a v koordinaci s NKPV.

Souvisejícím problémem je informační a orientační systém. Chybí jednotný systém, pro navigaci návštěvníků z okolních zastávek MHD a dalších vstupních prostranství, ale i v rámci Vyšehradu. V areálu Vyšehradu je pak problémem vizuální smog, způsobený množstvím poutačů, které nemají jednotný grafický styl a často nízká kvalita vybavení podniků. Stejně nekoncepčně je řešen mobiliář ve veřejném prostoru. V areálu se nachází mnoho typů laviček a odpadkových košů, nespočet typů plotů a pochozích a pojízdných materiálů. Nevhodná je míra využití některých významných prostranství pro parkování.

Problematické jsou také strmé svahy náspů pevnostních zdí. Ty vytvářejí v areálu Vyšehradu prostorové bariéry a způsobují izolovanost některých území a často zde dochází k erozi půdy.

P — Nevhodné umístění parkovacích stání snižující kvality prostranství
- 1/ předprostor baziliky sv. Petra a Pavla -
- 2/ předprostor proboštství
- 3/ mýtný plácek

Prostorové bariéry svahů

Problémová vstupní prostranství
- 4/ ulice Na Libušince - nedůstojní vstupní prostor Vyšehradu
- 5/ Na Výtoni - nepřehledné prostranství s komplikovaným napojením na okolí
- 6/ Ostrčilovo náměstí - preference automobilové dopravy na úkor pobytové funkce
- 7/ prostranství propojující Vyšehrad se stanicí metra - nedů stojné řešení neodpovídající významu trasy

Problematické pěší propojení
- 8/ nedůstojné propojení s Vyšehradem - podchod pod tratí, chybí bezbariérové řešení
- 9/ nedostačující bezbariérové řešení

Chybějící pěší propojení

Koncepční část

Koncepční přístup

Vyšehrad je jedinečnou kulturní i prostorovou dominantou Prahy. Je to každodenní pobytový prostor pro mnoho lidí, žijících v jeho okolí.
Je to národní symbol, nejslavnější české pohřebiště, místo kde vrstvy historických významů překrývají významy další. V koncepci pracujeme s historickou i krajinnou vrstevnatostí místa. Zaměřujeme se na několik témat, která mají za cíl zpřehlednit prostranství Vyšehradu.

Prvním z témat jsou vazby Vyšehradu na jeho okolí. Koncept Brán a branek se zabývá zlepšením dostupnosti Vyšehradu, iniciuje vznik nových a obnovu zaniklých cest a vstupů na Vyšehrad. Součástí zlepšení dostupnosti je i kultivace prostranství a informačního systému v okolí vstupů.

Téma Hrany se věnuje prostranství s největším potenciálem. Oproti uzavřeným pokojíčkům je pevnostní okruh místo, kde se Vyšehrad otvírá do svého okolí. Zaměřujeme se na zprostředkování informací a zpříjemnění pobytu na hradbách.

Vrstvy Vyšehradu může pomoci objevovat nový informační a orientační systém. Zde je cílem sjednotit systém informačních a orientačních prvků a také zprostředkovat informace o historii pomocí interaktivních prvků.

Potenciál programové náplně Vyšehradu v oblasti kultury, gastronomie či aktivního odpočinku, zaměřené na různé skupiny návštěvníků, ať už místní obyvatele nebo turisty, rozvíjí téma vybavenosti. S tím související téma hry a vzdělávání je zaměřené na zprostředkování zážitků a informací zábavnou formou pro všechny věkové kategorie.

Koncepce zeleně definuje jednotlivé plochy na základě charakteru i historické úlohy vegetace. Obnovujeme vinici na západním svahu opevnění, navrhujeme nové sady a zahrady léčivých rostlin.

Důležitou součástí návrhu je i hospodaření s dešťovou vodou a adaptace na nadcházející změny klimatu. Dešťová voda ze střech budov a zpevněných ploch může být akumulována a poté dále využívána v areálu Vyšehradu.

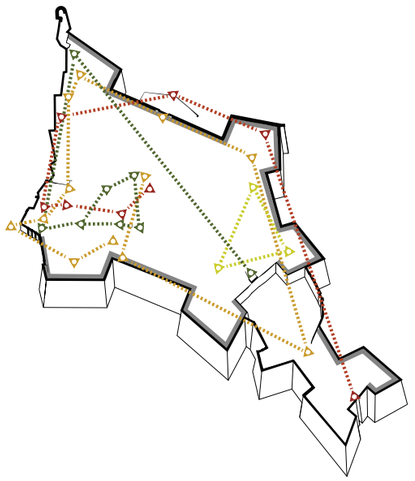
Složitá topografie Vyšehradu ztěžuje obsluhu a prostupnost areálu.
cílem je kultivování podoby veřejných prostranství při zachování obslužnosti.

Posledním z témat je kultivace veřejných prostranství pomocí sjednocení mobiliáře a materiálového provedení povrchů.

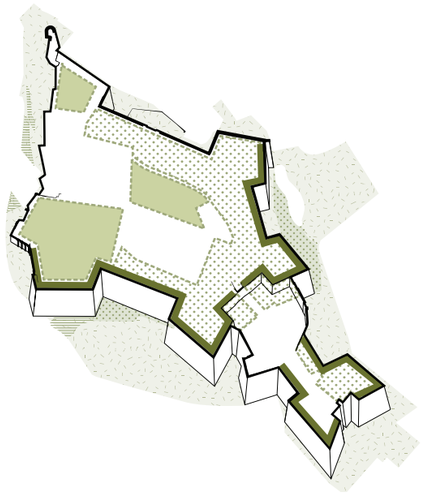
Některá z témat by měla být dále rozvíjena navazujícími koncepčními dokumenty.

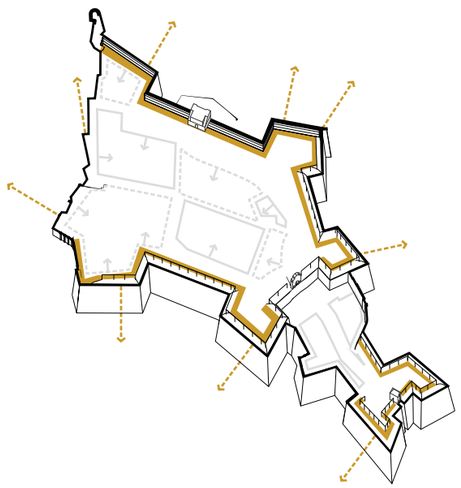
Brány a branky

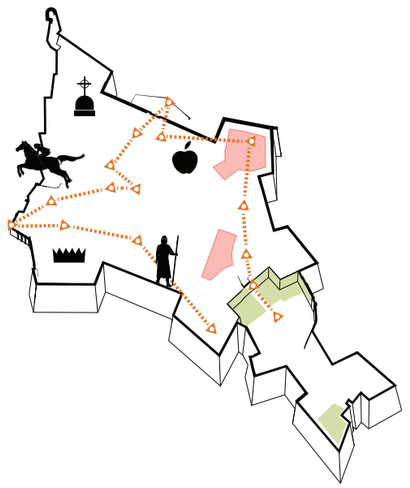
Informační a orientační systém

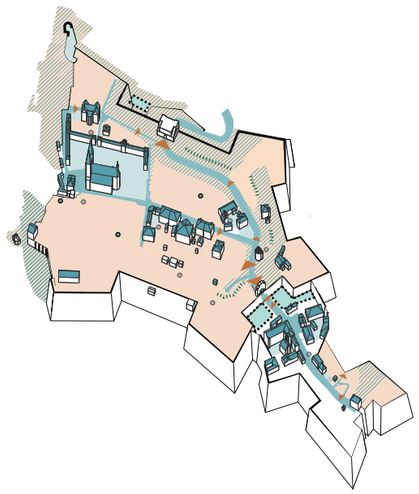
Koncepce zeleně

Hrany

Hra a vzdělávání

Hospodaření s dešťovou vodou

Brány x branky

Vazby na okolí a stav navazujících prostranství jsou v současnosti zřejmě nejpalčivějším problémem Vyšehradu. Chybí informační systém, který by návštěvníky navedl k zastávkám hromadné dopravy nebo naopak z města na Vyšehrad. Na přilehlých prostranstvích často chybí možnost bezpečného a pohodlného průchodu.

V souladu s historickou pevnostní funkcí Vyšehradu definujeme rozdělení vstupů na brány a branky, které udávají význam a charakter okolních prostranství a cest.

Brány jsou hlavními vstupy do pevnosti- Cihelná brána a Táborská brána (resp. Leopoldova brána). K branám vedou výrazné trasy, kde jak informační systém, tak samotný charakter cesty napovídá, že se návštěvník blíží k významnému místu.

Branky historicky sloužily jako tzv. výpadové branky - tajné cesty ven, díky kterým bylo možné nepozorovaně uniknout z pevnosti. Z branek vedou po svazích Vyšehradu spletité cestičky s odpočívadly a vyhlídkami, které vybízejí k prozkoumávání okolí a nabízejí rozmanité výhledy na okolí Vyšehradu. Navrhujeme doplnění cest a vyhlídek na vyšehradských svazích a otevření dnes nepoužívaných branek.

Novými spojnicemi s městem jsou na Z svahu obnovená cesta po hraně soukromého pozemku, ústící mezi kubistickými domy, zprostupnění Letní scény a skály pod redanem a na východním svahu branka k hradebnímu příkopu. Mělo by dojít k úpravě prostranství u vstupu ulice Na Libušince a doplnění pěší komunikace podél obytných domů. Zlepšení také vyžaduje propojení s řekou. Úprava veřejných prostranství by měla charakterem odpovídat významu napojení. Dalším důležitým prostranstvím s vazbou na Vyšehrad je Ostrčilovo náměstí. Je důležitým napojením na veřejnou dopravu a jediným prostorem s možným otevřeným průhledem na hradby. Tuto vazbu je možné podpořit otevřením části koryta Botiče. Ten propojuje parky na úpatí svahu Vyšehradu s Folimankou.

Navazující vstupní prostranství je třeba koncepčně řešit v koordinaci s jejich vlastníky, správci, místními aktéry a ve spolupráci s IPR Praha a NKP Vyšehrad.

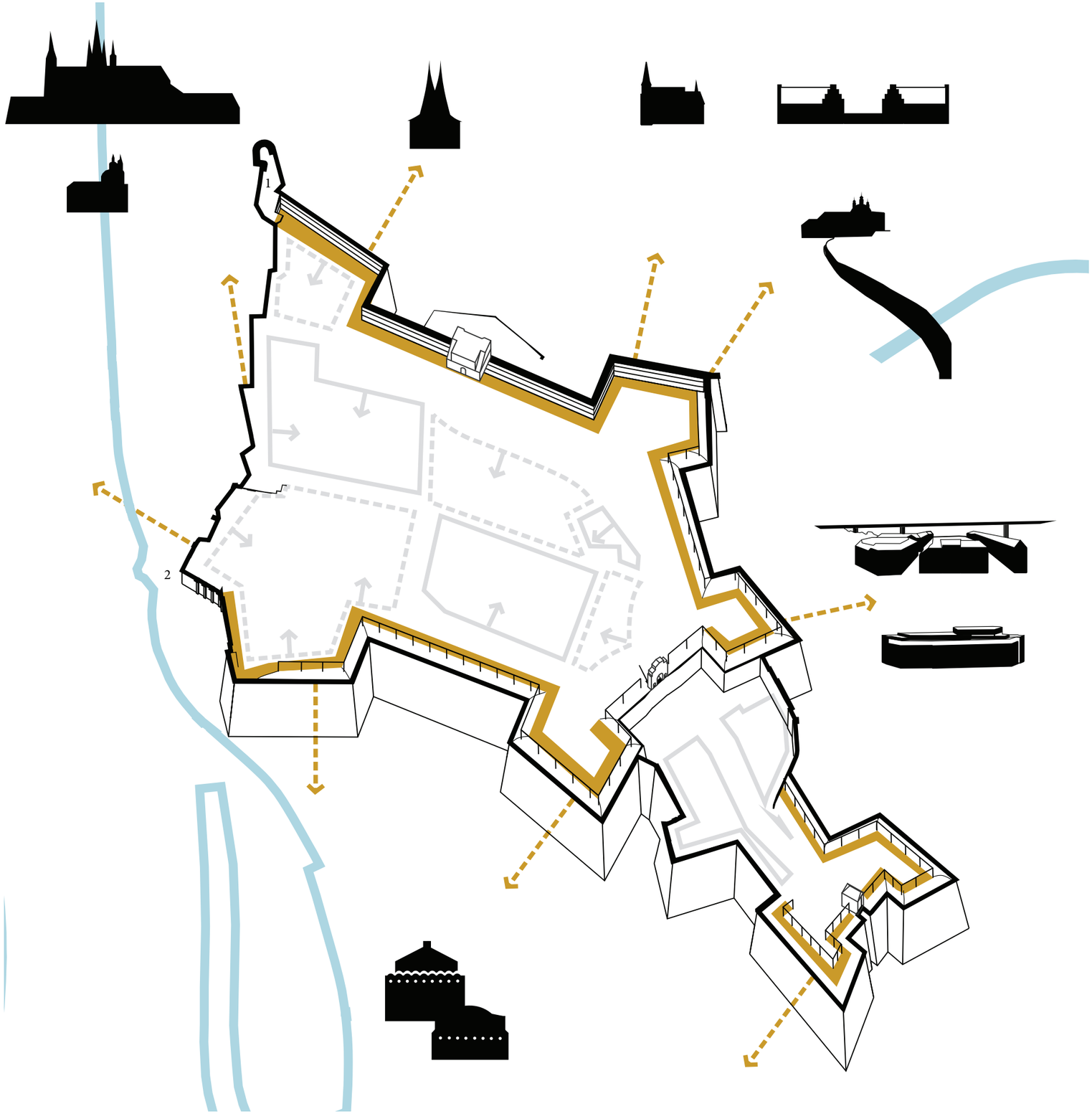
- Brány stávající
- Vstupy stávající
- Vstupy navrhované
- Důležitá vstupní prostranství doporučená k úpravě
- Cesty z Vyšehradu
- Cesty z Vyšehradu návrh na doplnění
- Zastávky MHD

Hrany

V rámci stabilizovaného území Vyšehradu jsou hradby místem s velkým potenciálem. Oproti vnitřní části území, kde se “pokojíčky” jednotlivých parků a území uzavírají spíše do sebe, je pevnostní okruh místem, kde se pozornost obrací na okolí Vyšehradu. Na poměrně malém prostoru se zde koncentruje několik funkcí a velké množství informací. V současné době je okruh fragmentován množstvím rozdílných prvků (různé druhy zábradlí a informačních prvků), kvůli kterým prostor působí nejednotně. Zaměřujeme se proto na návrh multifunkčních prvků, které okruh sjednotí a nabídnou více možností využívání. Nevyužitý potenciál pevnostního okruhu je i v oblasti kulturního zázemí či gastronomie (např. pořádání koncertů na hradbách, terasa s občerstvením apod.).

V rámci vyhlídkové trasy po hradbách navrhujeme zpřístupnit vyhlídku nad Libušinou lázní a vyhlídku v redanu za Letní scénou. Jedná se o místa s výjimečným charakterem a unikátním výhledem. Letní scéna divadla, která se nachází v dělostřeleckém redanu je oblíbeným cílem mnoha návštěvníků. Jako důležitá spojnice směrem na Výtoň by ale redan měl být uzavřen v co nejmenší míře, je proto vhodná změna režimu zpřístupnění.

1 Dělostředlecký redan

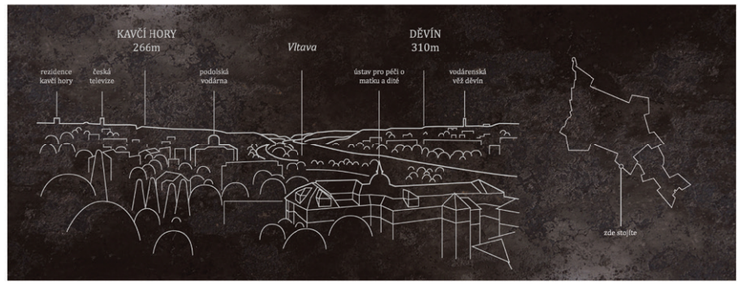
2 Vyhlídka nad Libušinou lázní

Příklad řešení mobiliáře pevnostního okruhu

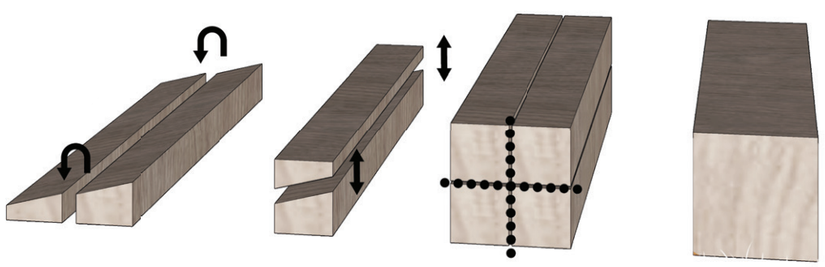
Panoramatické zábradlí

Jedním z multifunkčních prvků mobiliáře pevnostního okruhu je panoramatické zábradlí. Jednoduchá subtilní ocelová konstrukce s větším dřevěným madlem pro pohodlné opírání je doplněna informačními tabulemi. Ty slouží jako informační systém pevnostního okruhu. Srozumitelnou formou návštěvníkům zprostředkovávají informace o pražských dominantách, historii vyšehradského opevnění nebo je navádějí k nejbližším zastávkám hromadné dopravy. V místech bez zábradlí mohou být informační tabule umístěny na hradební zdi.

Modulární systém

Navrhované prvky mobiliáře pevnostního okruhu vycházejí z jednotného systému modulárních prvků. Základem je dřevěný kvádr o průřezu 40 x 40cm. Z něho jsou sestaveny prvky mobiliáře. Jeho dělením vznikají opěrky laviček nebo madlo panoramatického zábradlí.

Zábradlí pevnostního okruhu s valem

Zábradlí / informační panely pro použití na pevnostní zdi

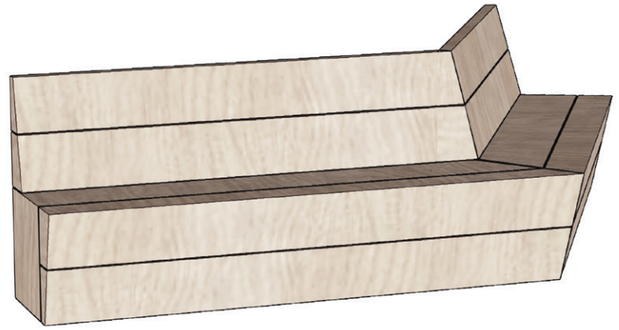
Jednoduché zábradlí

Víceúčelový mobiliář

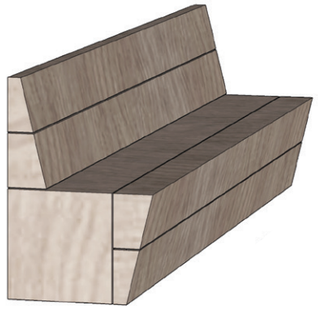
Pro pevnostní okruh je navržen specifický typ mobiliáře. Jedná se o modulární prvky z masivních dřevěných bloků. Ten umožňuje variabilní uspořádání pro různé druhy využití (dvouúrovňová lavička s výhledem přes zeď, lehátko, menší pódium pro muzikanty). V rozmístění prvků by měl být kladen důraz na rohy bastionů, které jsou nejoblíbenějšími vyhlídkovými místy.

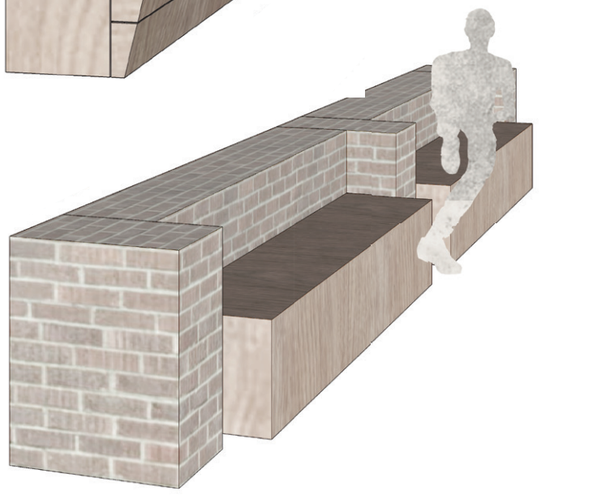
Dvouúrovňová lavička / pódium

Rohová lavička

Lavička

Trám

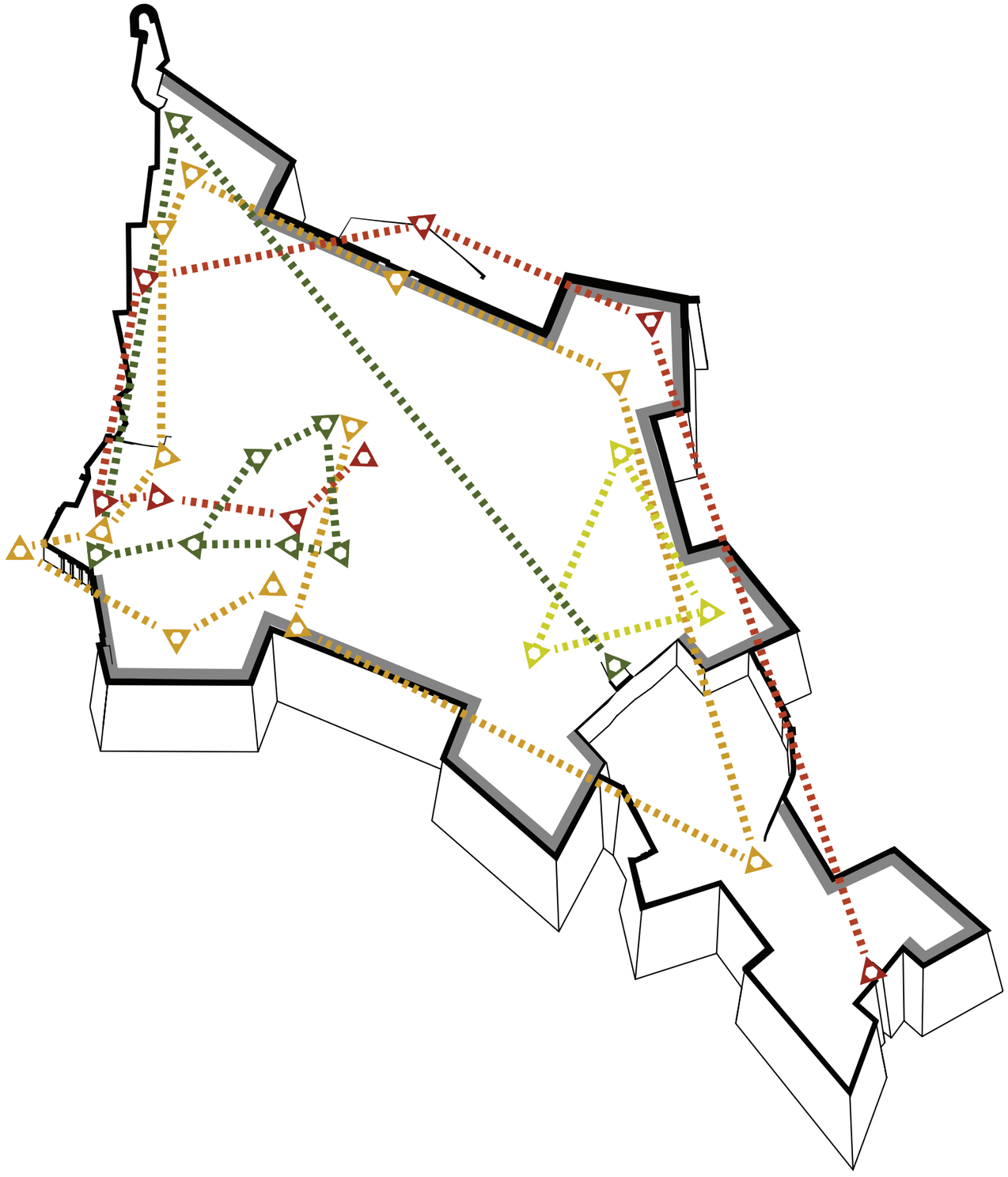
Špalky

Informační a orientační systém

Dalším ze současných deficitů Vyšehradu je informační a orientační systém. Ten by měl být řešen ve dvou rovinách. První je zprostředkování informací o Vyšehradu-vrstvy historie, pamětihodnosti, naučné stezky apod.. Druhým je orientační systém v rámci pevnosti a vně, který by přehlednou formou navigoval návštěvníky složitou urbanistickou i topografickou strukturou Vyšehradu, ale nabízel by i informace jak se dostat z Vyšehradu např. na zastávky MHD a naopak.

Téma vrstevnatosti Vyšehradu se může propisovat i do návrhu informačního systému. Díky staletím historie Vyšehradu se zde nashromáždilo množství informací, které dnes zůstávají běžným návštěvníkům skryty. Informační systém by měl upozorňovat i na již neexistující podoby místa. Cílem by přesto měla být snaha o omezení vizuálního smogu. Doporučujeme co největší využití digitálních médií a pokud možno koncentraci informací v informačních centrech. Součástí informačního systému mohou být prvky, které zakomponovávají informační sdělení do prvků mobiliáře nebo povrchů, tak aby pohledově nenarušovaly prostředí národní kulturní památky. (viz. příklady řešení fyzického informačního systému).Všechny prvky by zároveň měly být řešeny tak, aby umožňovaly snadnou úpravu a doplňování informací v budoucnosti.

Opomenuto by nemělo zůstat zprostředkování informací osobám se sníženou schopností pohybu a orientace- např. umístění haptických modelů a vhodná poloha informačních tabulí.

Příklady řešení orientačního systému

Příklady tématických okruhů

Informační systém panoramatického zábradlí

Fyzický informační systém

Dlaždice

Jedním z příkladů způsobů jak přivést na povrch zapomenuté vrstvy Vyšehradu je dlaždice. Inspirací pro podobu navigačních prvků jsou Vyšehradské dlaždice z baziliky sv. Vavřince. Jednotlivé dlaždice jsou umístěny v chodníku nebo trávníku v blízkosti dané památky či místa, ke kterému se váže určitý příběh. Rozlišujeme několik typů dlaždic, přičemž každá z nich odkazuje na jinou epochu, která ovlivnila tvář Vyšehradu. Návštěvníci si tak mohou zvolit, jestli chtějí Vyšehrad procházet například stezkou po přemyslovském knížecím hradu, gotickém královském hradu, husitském městě či barokní citadele.

Panoramatické zábradlí

Druhý orientační prvek se soustředí na vnější vazby Vyšehradu a na jeho okolí. Promenáda po bastionech je doplněna o panoramatické zábradlí s širokou opěrkou, na které jsou popsány zajímavosti z blízkého okolí.
- informace o pražských dominantách, historii vyšehradského opevnění nebo navádějí k nejbližším zastávkám hromadné dopravy.

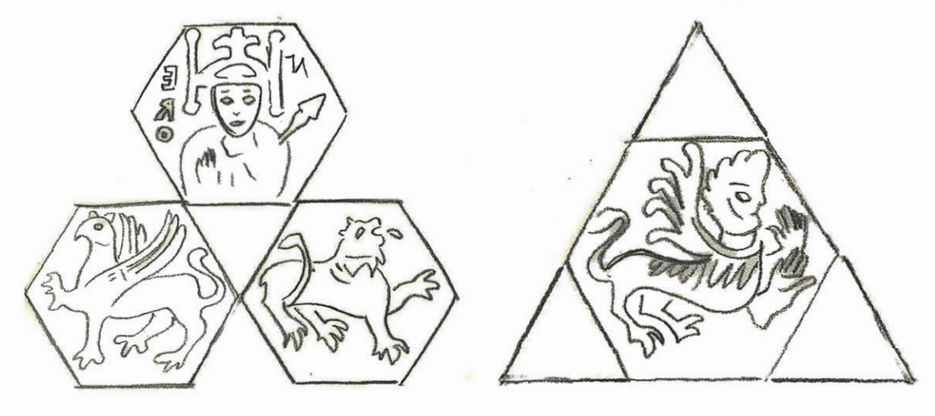
Haptické modely

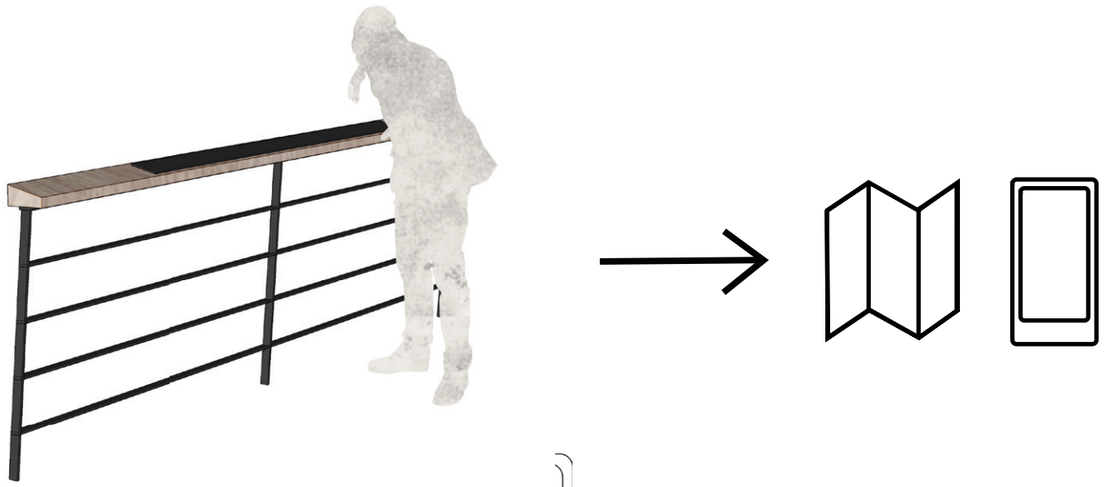
Fyzické modely dávají možnost srozumitelně zprostředkovávat informace o historických podobách Vyšehradu (i pro nevidomé).
Modely jednotlivých historických etap Vyšehradu (např. knížecí hrad, královský hrad...) nebo jednotlivých zaniklých staveb mohou být umístěny ve veřejném prostoru nebo být součástí tématické expozice.

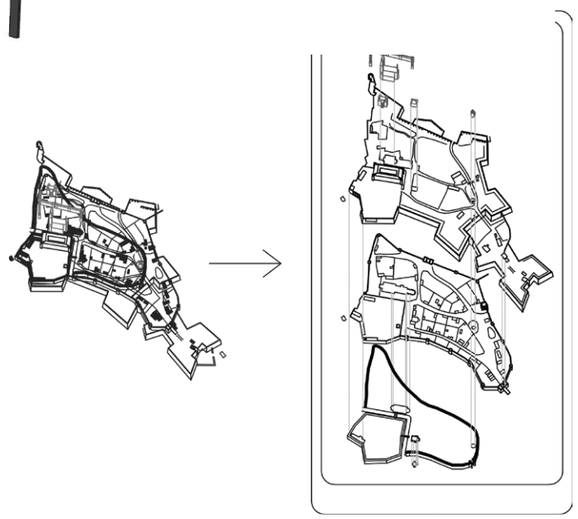
Virtuální systém

Dalším způsobem, jak přehledně seznámit veřejnost s komplikovanou historií Vyšehradu je pomocí interaktivních aplikací a webových stránek. Možnost prohlédnout si například virtuální 3D model gotické pevnosti, zahrát si hru na hledání Libušina pokladu, nebo možnost rozkrýt a prolínat jednotlivé epochy historie může být užitečným nástrojem pro porozumění vyšehradské, ale i České historii.

Příklady řešení informačního a orientačního systému

Využití a vybavenost

Vyšehrad jako národní symbol a kulturní památka láká k návštěvě mnoho turistů. Zároveň ale slouží jako místo aktivního odpočinku pro obyvatele okolních čtvrtí.

Zájem turistů je koncentrován v trase od stanice metra ulicí V Pevnosti, K Rotundě a Štulcova k bazilice sv. Petra a Pavla a na akropoli. Odtud se rozptyluje S a J směrem k pevnostnímu okruhu. V těchto lokalitách je koncentrována většina vybavenosti Vyšehradu. Problematická je prostorová izolace Cihelné brány, která slouží jako informační centrum a zázemí většiny prohlídkových tras, ale od okolí je oddělena strmými svahy.

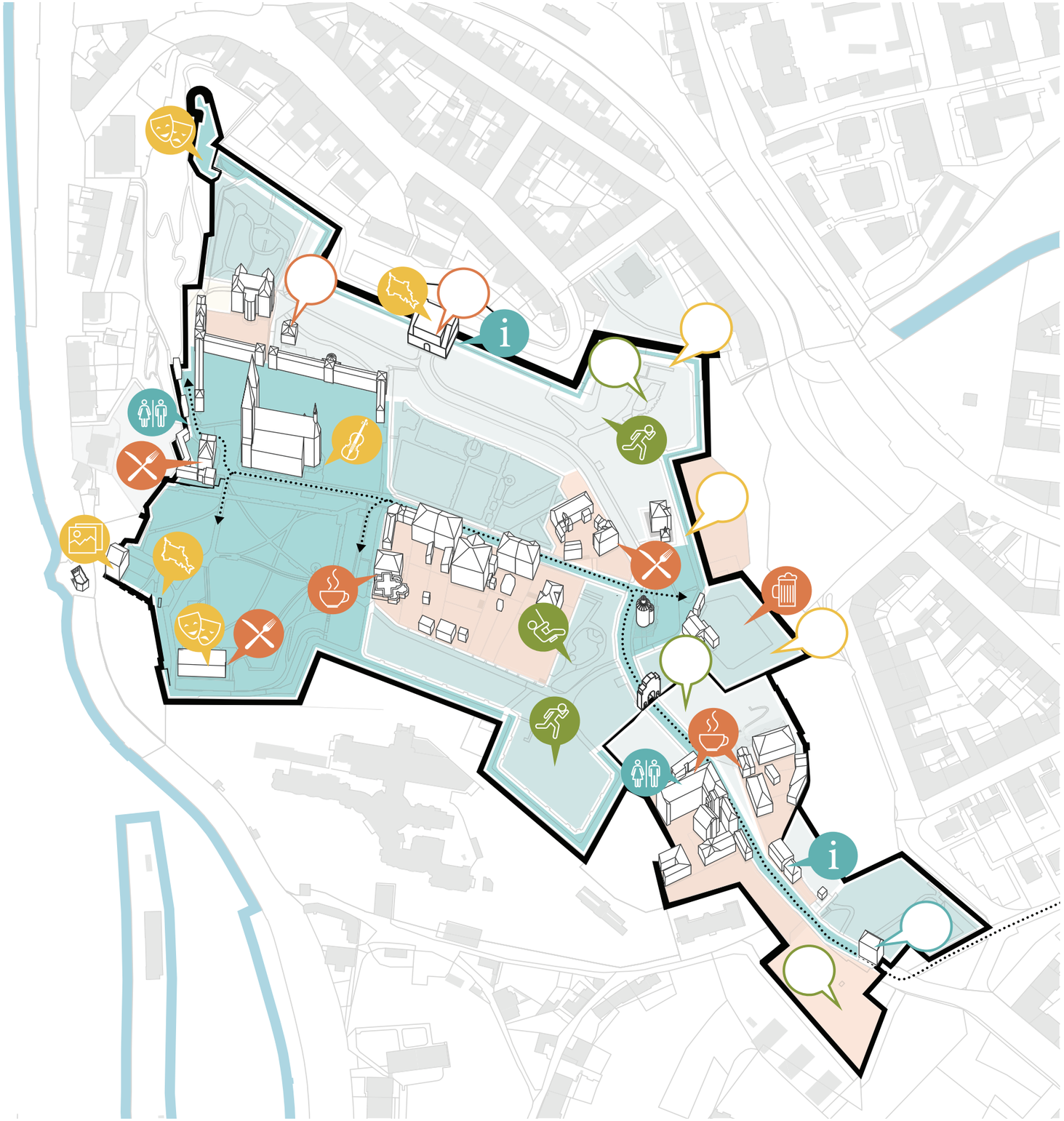
Druhou kategorií ploch jsou území stranou od hlavních turistických os, která nabízejí zázemí pro aktivní odpočinek. Jsou to spíše klidná území parků, které využívají více místní obyvatelé. V těchto plochách je potenciál například pro rozvoj sportovních a volnočasových aktivit.

I přítomnost některých klidných, trochu zapomenutých míst na Vyšehradě vnímáme jako kvalitu. V případě severní šance je ale malá využitelnost dána špatnou dostupností a nedostatkem vybavenosti. Doplnění cestní sítě a nových atraktorů by území mohlo výrazně oživit.

Gastronomie - Na Vyšehradě se nachází pestrá paleta podniků různých cenových kategorií. Své místo zde mají jak luxusnější restaurace v blízkosti nejvýznamnějších památek tak i levnější bistra pro širokou veřejnost. Všechny však musí mít odpovídající vizuální kulturu. Možné je doplnění gastronomického zázemí v severní části Vyšehradu.

Prostor pro rozvoj je i v oblasti historických expozic a informačních center Vyšehradu. Tomuto účelu mohou sloužit nevyužité objekty historických staveb. Vytváření nabídky nových programů by mělo být zaměřeno na různé věkové kategorie i zájmové skupiny návštěvníků.

Detailněji by koncepce využití objektů i ploch měla být řešena v Dramaturgickém plánu Vyšehradu.

Využití:

- Turistické lokality
- Místa aktivního odpočinku
- Nevyužívaná místa
- Soukromé / nepřístupné pozemky
- Hlavní přístupová trasa

Vybavenost:

Stav / Potenciál

- Gastronomie
- Aktivity
- Zázemí
- Kultura

Hra a vzdělávání

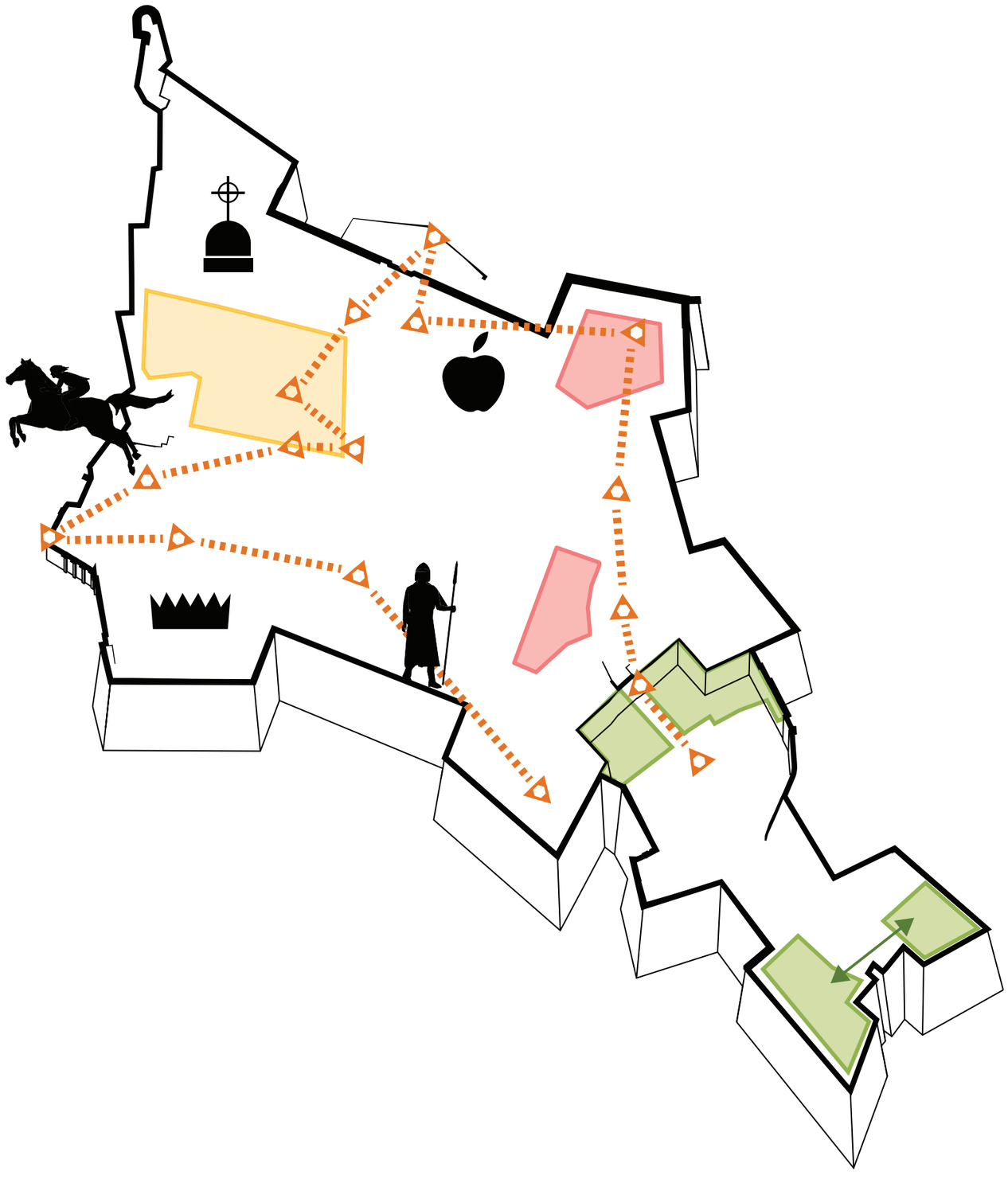
Herní prvky by měly sloužit nejen zábavě, měly by vyprávět příběhy, vyvolávat zvědavost a chuť dozvědět se více. Návrh proto pracuje s potenciálem zprostředkování informací zábavnou formou pomocí interaktivních prvků, které kombinují reálné objekty s digitálním světem. Tyto objekty navazují na informační systém a provází návštěvníky nejen skutečnými místy ale i legendami a pověstmi spjatými s Vyšehradem. Herní prvky by měly respektovat historickou hodnotu místa a zapojovat všechny věkové kategorie zájmové skupiny.

Historický orienťák

Informační systém úzce souvisí s tématem hry a vzdělávání. Je proto možné Prvek dlaždice Proto je řešen interaktivní formou. Načtením štítku na dlaždici do chytrého telefonu či s pomocí plánku poskytovaného v infocentru se návštěvník dozví více o daném místě. Dlaždice mimo označení místa odkazuje také svými vrcholy na nejbližší místa ve stejném okruhu. Návštěvníci se mohou zapojit do „historického orienťáku“, řešit tematické úkoly a dozvědět se tak hravou formou více o daném místě či příběhu.

Edukační a komunitní programy

Kromě rozvoje historických a kulturně vzdělávacích programů je možné rozšířit nabídku naučných programů i o možnost vzdělávání v oblasti šetrného přístupu k životnímu prostředí a městské ekologie. Ta v omezené míře probíhá v kompostárně. Je možné nabídku doplnit o nové výukové programy, ale například i komunitní programy jako jsou komunitní zahrady či komunitní kompostování. Potenciál komunitních programů má i rozvoj ovocnářství. (viz. kapitola Koncepce zeleně)

Tématické vzdělávací okruhy

Potenciál pro rozvoj ekovýchovy

Plochy dětských hřišť

Vyšehradský hřbitov - kulturně vzdělávací programy

Hra s pevností

Kromě snahy zábavnou formou zprostředkovat informace o historii Vyšehradu je jedním ze záměrů umožnit hru s pevností samotnou. Ta díky množství zídek, kopečků a terénních nerovností nabízí bohaté vyžití dětských i dospívajících návštěvníků. Záměrem je tyto aktivity podpořit.

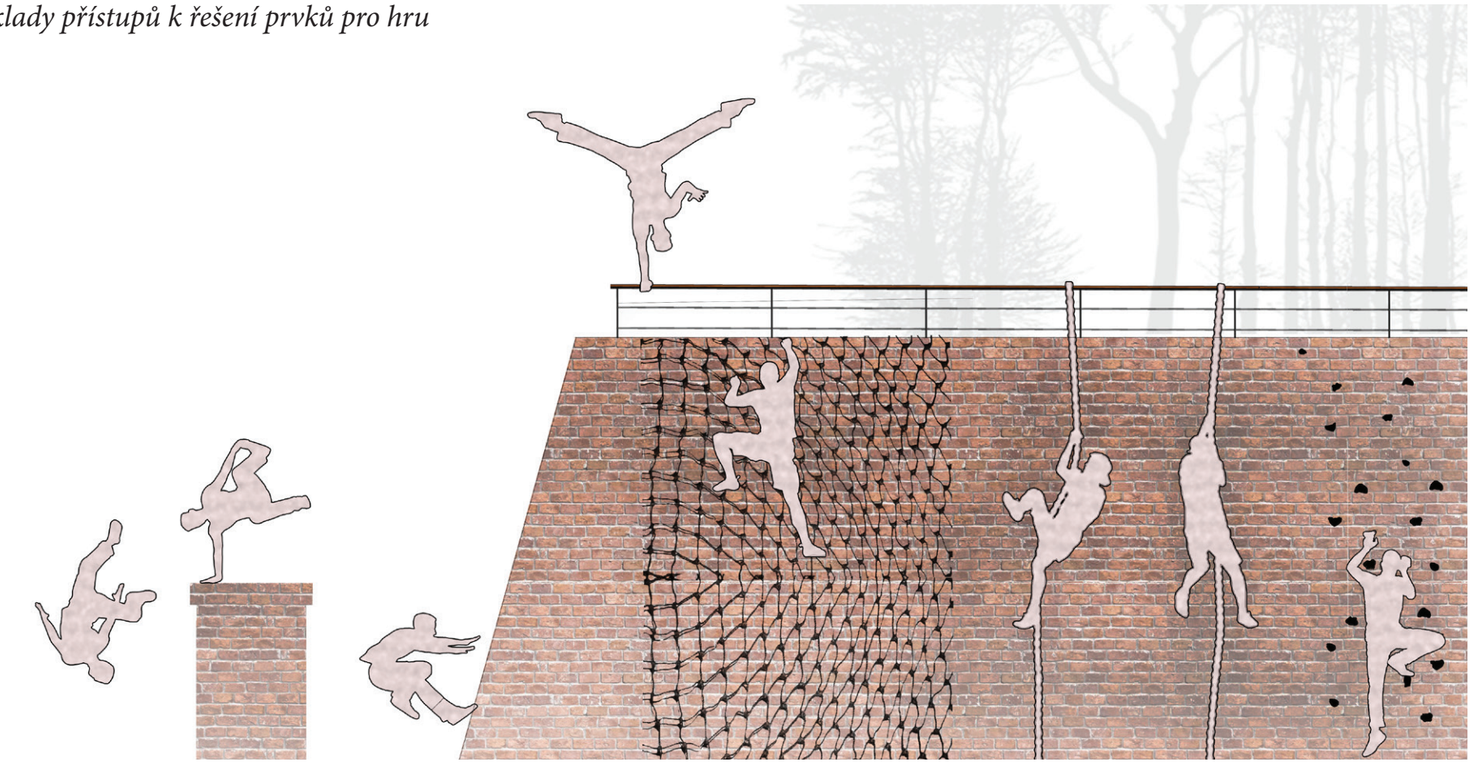
Hra na hradbách

Pevnostní okruh je oblíbenou trasou vycházek nejen turistů, ale i rodin s dětmi. Proto po obvodu navrhujeme umístění herních prvků. Ty budou vznikat ve spolupráci s umělci. K interaktivnímu využití se ale nabízejí například ventilační otvory kasemat. V některých z nich mohou vzniknout např. obrácené periskopy k nahlédnutí do podzemí Vyšehradu. Stejně tak pevnostní okruh nabízí mnoho zajímavých výhledů do okolí. Těch využívá návrh umístění dalekohledů. Některé jsou pro mladší návštěvníky upraveny jako kaleidoskopy.

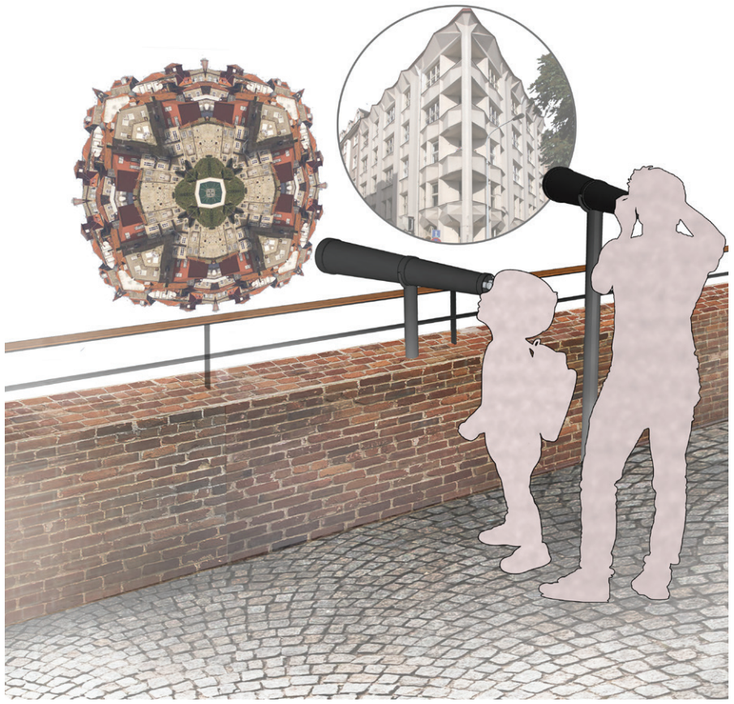
Hřiště z dívčích válek

Příkladem herního prvku s multifunkčním využitím může být hřiště z dívčích válek navržené do předprostoru Gorlice. Ten navrhujeme oživit proměnou na multifunkční prostor, kombinující divadelní (jevištní) prvky s dětským hřištěm. Topografie místa – údolí mezi prudkými svahy byla inspirací k interpretaci pověsti o Dívčích válkách.
Při vstupu je po pravé straně navržena vyvýšená zídka, která lemuje konec svahu až k nejbližší zdi Gorlice. Součástí této zídky je prvek ve tvaru abstraktně pojatých hradeb Vyšehradu, který slouží jednak jako herní prvek s platformami na hraní, trampolínami či pískovými dopadišti skluzavek, po zakrytí platforem ale může sloužit i jako jeviště pro divadelní představení. Na protilehlé straně se nachází dřevěné platformy symbolizující „Děvín“ Terasy jsou rozmístěny po celém svahu a mohou sloužit také jako posezení pro obecenstvo během představení.

Příklady přístupů k řešení prvků pro hru

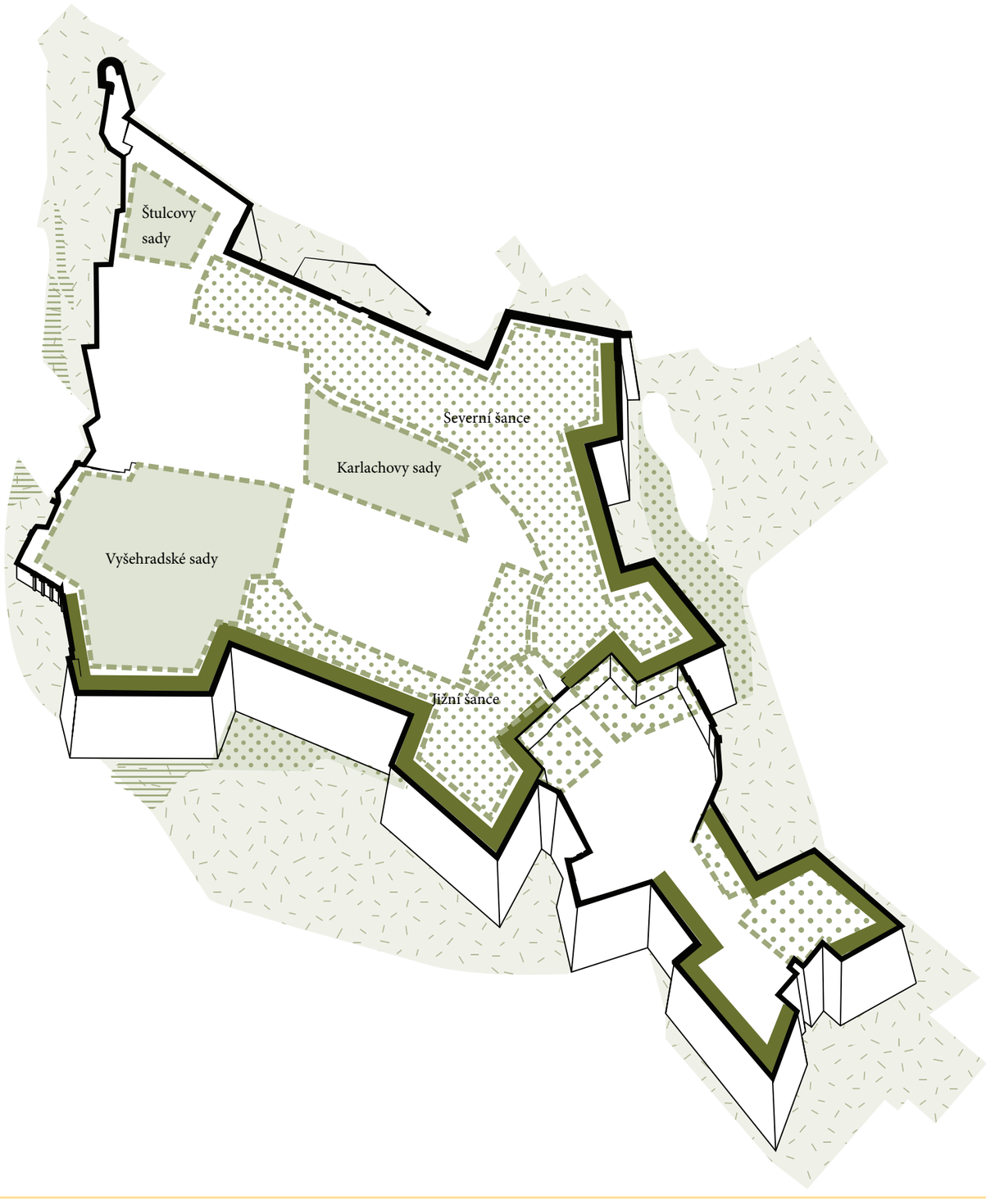

Vizualizace - příklad multifunkčního řešení dětského hřiště

Koncepce zeleně

Většina stromů byla na Vyšehradě vysázena po zrušení jeho pevnostního statutu - mezi koncem 19. století a polovinou 20. století. Nachází se zde proto velmi hodnotné výsadby vzrostlých stromů, které je nutné v co největší míře zachovat a chránit. Západní svah je interakčním prvkem ÚSES a Vyšehradská skála je registrovaným významným krajinným prvkem. Jiná ochrana přírodních a krajinných hodnot se na Vyšehrad nevztahuje.

Koncepce zeleně pracuje se dvěma základními přístupy. Prvním je vymezení typologie ploch zeleně se specifickým charakterem. Těmi jsou pro nás formální parky, pevnostní zeleň a parkové plochy vnějších svahů. Druhým je snaha o částečné navrácením utilitární funkce zeleně. Ta měla v minulosti velký význam pro život v pevnosti, která musela fungovat do značné míry soběstačně. Jako utilitární zeleň nazýváme vinice, sady a také užitkové zahrady. Utilitární zeleň se projevuje různými způsoby v rámci jednotlivých typologií. Například navrhováním záhonů léčivých rostlin a výsadbou stromů i bylin s jedlými plody ve veřejném prostoru. Pro environmentální výchovu je možné tyto výsadby doplnit informacemi o využití či léčivých účincích jednotlivých rostlin. Další rovinou návrhu je práce s výhledy z Vyšehradu a naopak částečné odhalení hradeb při pohledu na Vyšehrad.

Formální parky Vyšehradu

Pevnostní zeleň

Vegetace pevnostních valů

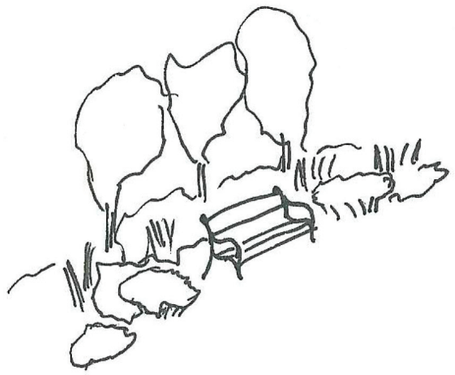
Vinice

Sady

Vnější svahy

Formální parky Vyšehradu

Specifickou vrstvu vyšehradské historie tvoří „formální“ vyšehradské parky. Vytvářejí zmíněné pokojíčky s vlastní charakteristickou atmosférou. Vnímáme je jako stabilní plochy, do jejichž kompozice není vhodné výrazněji zasahovat s výjimkou úprav k obnově či doplnění původní kompozice. K nové výsadbě dřevin by mělo docházet pouze v případě náhrady za neprosperující jedince a jejich druhové složení by mělo odpovídat nahrazovaným dřevinám. Utilitární funkce vyšehradské zeleně se v nich může projevit zakládáním záhonů léčivých rostlin či lokálním doplňováním ovocných stromů.

Pevnostní zeleň

Ostatní plochy zeleně uvnitř Vyšehradu nazýváme pevnostní zelení. Jedná se převážně o svahy navážek na hradbách a plochy bastionů. Přestože původně zde byly výsadby zakládány spíše formálně v jednodruhových stromořadích, dnes se tyto plochy vyznačují spíše nepravidelným uspořádáním stromů.

V rámci typologie pevnostní zeleně rozlišujeme rozdílný charakter severní a jižní šance. Ten vychází z rozdílných možností využívání území To by mělo být zohledněno při volbě odpovídajícího způsobu údržby. Jižní šance je díky méně svažitému terénu intenzivněji využívána jako pobytový prostor. Nachází se zde intenzivně obývané a využívané sešlapávané trávníky Oproti tomu Severní šance s výrazně svažitým terénem je tvořena mosaikou parkových výsadeb (dominovaných jírovcem maďalem) a vysokých trávníků, blížících se ruderální variantě ovsíkových luk.

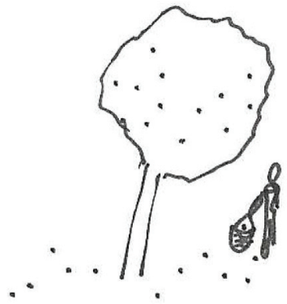
Plochy pevnostní zeleně mají oproti formálním parkům více přírodní charakter. Tuto vlastnost doporučujeme zachovat a podpořit vymezením ploch s méně častou sečí. Tyto plochy mají větší potenciál na podporu biodiverzity území i lepší schopnost zadržování vody.

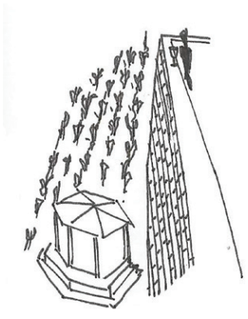

Utilitární zeleň

Pevnostní funkce Vyšehradu dlouhou dobu vylučovala rozsáhlé výsadby stromů. Přesto je zde dlouhá tradice pěstování užitkových plodin. Již od středověku se na Vyšehradě pěstovalo víno a v soukromých zahradách se nacházely sady a užitkové zahrádky. Velká část území byla využívána také jako pole. Návrh pracuje s odkazem na tuto historickou užitkovou funkci zeleně na Vyšehradu. V plochách parků navrhujeme doplnění výsadeb ovocných stromů a záhonů s bylinkami . Ty mohou podporovat vznik vzdělávacích a komunitních akcí, jako společné sbírání a zpracování plodů a informování veřejnosti o významu a přínosech ovocnářských kultur a bylinkářství.

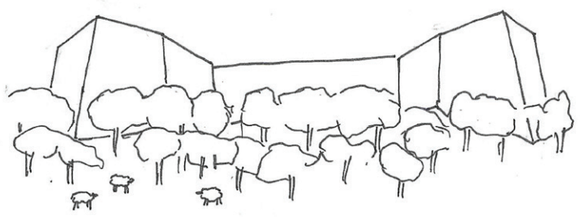

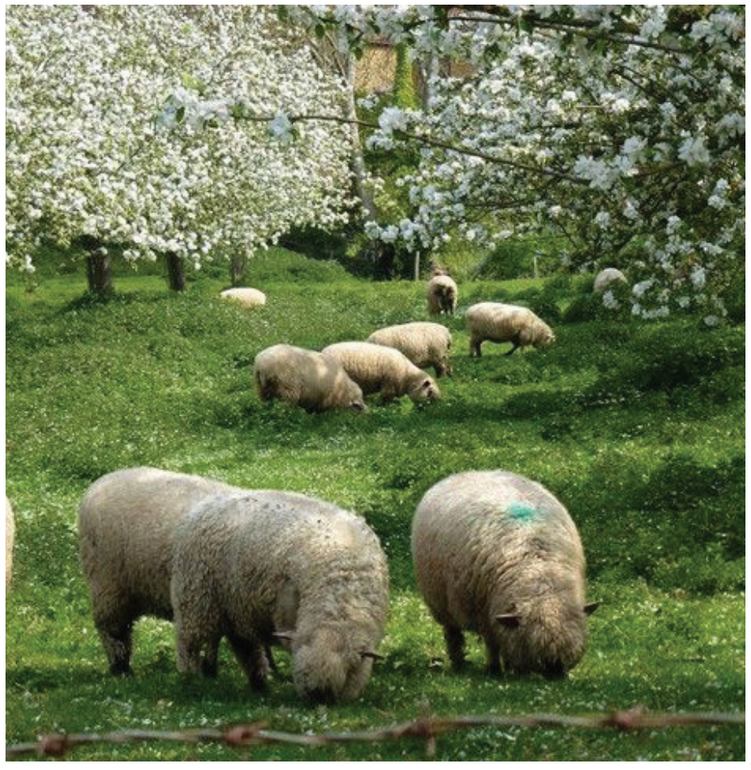

Sady a vinice

Parky vnějších svahů mají pro Vyšehrad velký význam kvůli napojení pevnosti na město a kvůli možnosti výhledu na hradby z města. Ty jsou v současné době většinou zakryté korunami stromů. Oblast vnějších svahů pevnosti by bylo vhodné do budoucna více prosvětlit, odstranit některé neprosperující dřeviny a odhalit tak exponované pevnostní zdi a vyhlídky zejména směrem k centru města. Současně by si však měly tyto plochy udržet svou ekologickou hodnotu. Řešením může být kombinace ploch extenzivního lesoparkového charakteru s managementem pravidelné pastvy předcházející nadměrnému zarůstání, doplněné mozaikou obnovených ovocných sadů a vinic s obdobným managementem. Pravidelná přítomnost stáda na Vyšehradských svazích by se mohla stát oblíbenou atrakcí pro veřejnost. Existence sadů na vyšehradských svazích má doloženou tradici. Výhodou ovocných stromů je menší vzrůst a tudíž zachování průhledů na hradby. Vinice na západním svahu pevnosti lze obnovit i s minimálním zásahem do stávajících dřevin. Společně s rekonstrukcí cestní sítě tak vzniknou klidné vyhlídkové terasy stranou od hlavních pěších tras.

Vizualizace - možnost obnovení historické vinice na západním svahu

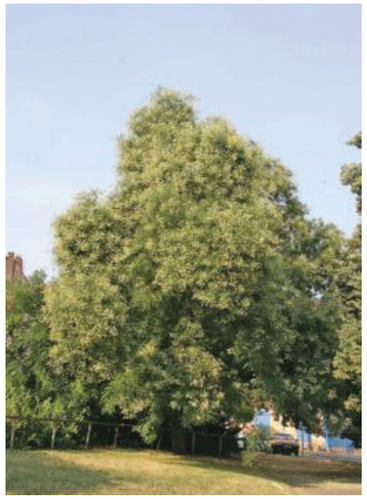
Stromy

Na Vyšehradě se nachází hodnotné výsadby stromů v poměrně husté koncentraci. Druhové složení je rozmanité a podporuje členění Vyšehradu na jednotlivá území.

Druhové složení nových výsadeb by mělo vycházet ze současného genofondu Vyšehradu. Preferované jsou autochtonní druhy. Vzhledem k nastávajícím klimatickým změnám, je možné některé na sucho citlivější druhy nahradit druhy odolnějších alochtonních dřevin, které budou v daném místě lépe prosperovat. (T*ilia tomentosa, Tilia euchlora*). S odkazem na historický kontext doporučujeme i výsadbu ovocných stromů. Je vhodné volit původní odrůdy a nastavit management sběru (vhodné například jako součást komunitních programů).

Obecně by měly být preferovány druhy se světlou korunou, zvláště v plochách pevnostní zeleně. Tvarové kultivary by měly být používané zcela výjimečně a jen v odůvodněných případech. Dosadbu stromů v plochách pevnostní zeleně doporučujeme v menších skupinách či jako solitéry, nikoliv ve formě liniových stromořadí. Formální kompozice mají naopak své opodstatnění v územích formálních parků.

Příklady vhodného sortimentu dřevin

Sophora japonica

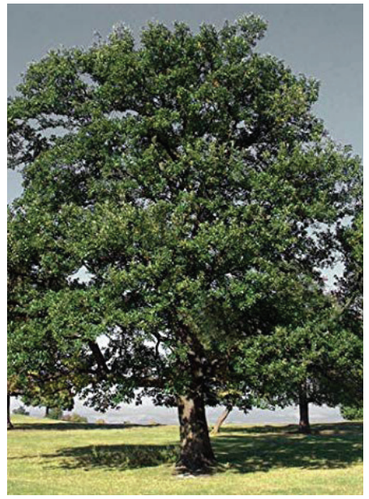

Fraxinus excelsior - jasan ztepilý

Acer platanoides - javor mléč

Acer pseudoplatanus - javor klen

Aesculus hippocastanum - jírovec maďal

Tilia platyphylos - lípa americká

Quercus robur - dub letní

Tilia tomentosa - lípa stříbrná

Robinia pseudoaccacia - trnovník akát

Pinus nigra - borovice černá

Cornus mas - dřín obecný

Cerasus mahaleb - třešeň mahalebka

Travinobylinné porosty

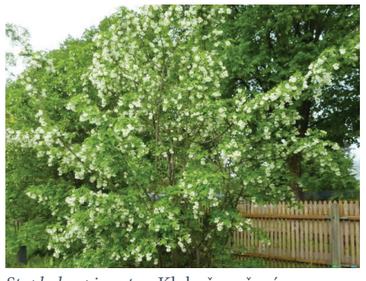
Travinobylinné porosty pomáhají zvyšovat biodiverzitu území. Zlepšují zadržování vody v území. Jsou navrženy jako okraje vybraných trávníkových ploch především podél pevnostního okruhu k vymezení svahů nebo do hůře přístupných míst. Výhodou travinobylinných porostů je, že díky mozaikovitému kosení umožňují vytvářet proměnlivé dočasné pěšiny.

Keřové patro

Keře slouží jako zázemí mnoha živočišným druhům. Proto doporučujeme rozšíření keřového patra (např. v severní části Vyšehradu (severní šance). Jsou vhodné do svažitých a těžko přístupných částí území. Lze kombinovat nižší druhy se solitérními středně vysokými druhy. Doporučené je umístění v nižších částech svahů, tak aby nedocházelo k zakrývání výhledů z pevnostního okruhu.

Staphylea pinnata - Klokoč zpeřený

Prunus padus - Střemcha obecná

Carpibus betulul- habr obecný

Taxus baccata - tis červený

Půdopokryvné dřeviny

Jsou vhodné do svažitých a těžko přístupných část území. Lze kombinovat nižší druhy se solitérními středně vysokými druhy.

Hedera helix - břečťan

barvínek nejmenší

Pachysandra terminalis - tlustonitník klasnatý

Hypericum calycinum - třezalka kalíškatá

Trvalkové záhony

Trvalkové záhony mají své opodstatnění v územích formálních parků. Je možné používat současné kompozice. Druhový výběr může korespondovat s konceptem utilitární zeleně-užitné druhy bylin a trvalek.

Příklady vhodného sortimentu

Fragaria vesca - jahodník obecný

Thymus pulegioides - mateřídouška

Alchemilla mollis - kontryhel měkký

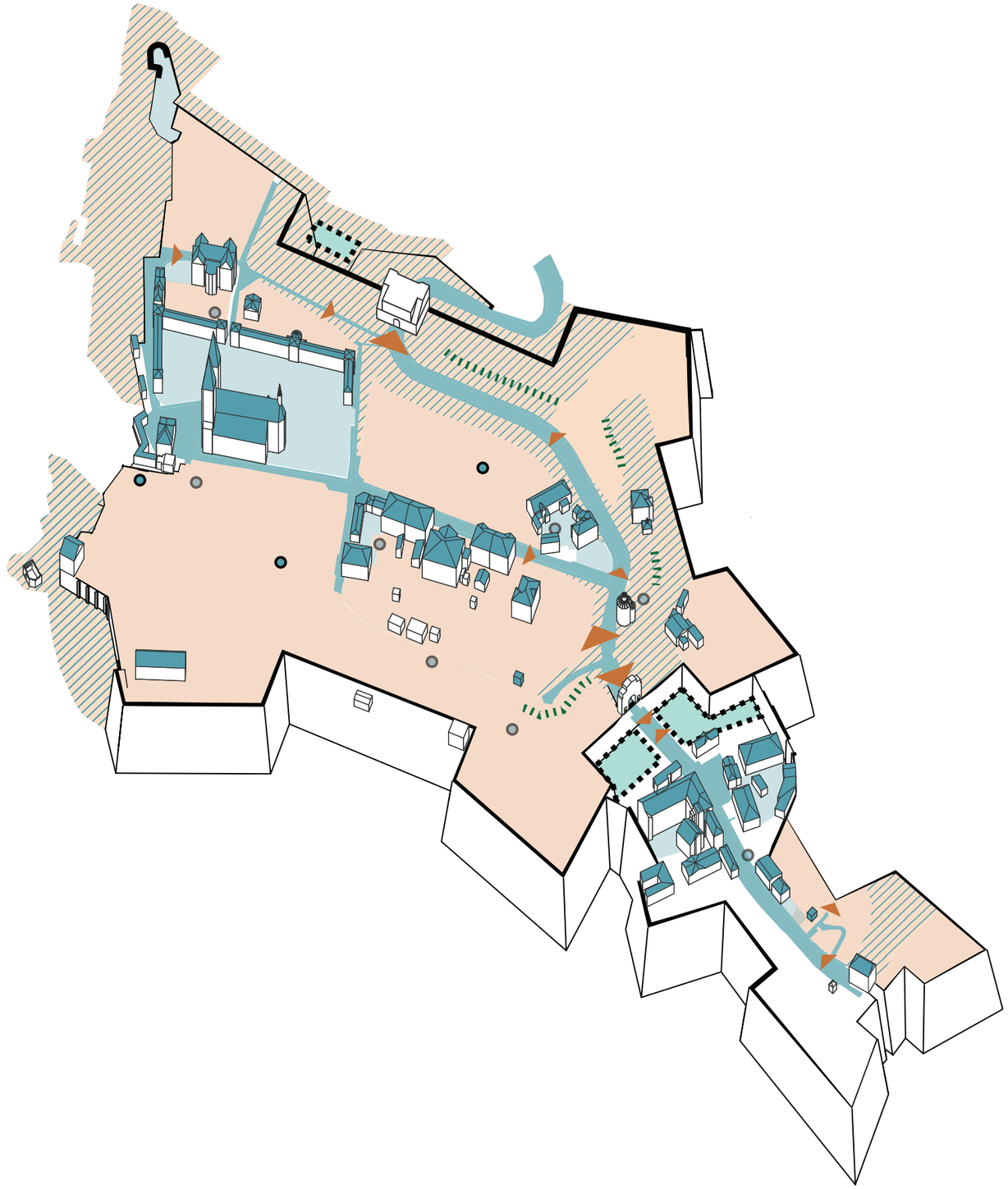
Origanum vulgare Compactum-dobromysl

Hospodaření s dešťovou vodou

Vyšehrad vyžaduje díky své poloze na skalnatém vrchu komplexní přístup k hospodaření s vodou. Vzhledem k nastávajícím klimatickým změnám i hospodárnosti provozu je nezbytné uvažovat o možnostech maximálního využití dešťových vod. V areálu je nyní zaveden systém zavlažování zeleně čerpáním vody z Vltavy (5282 m3 v roce 2019). To považujeme za vhodné a fungující řešení. Pitná voda (cca 1500 m3 v roce 2019) je k závlahám využívána především na území hornwerku. Jako další krok se nabízí shromažďování srážkových vod ze střech budov a zpevněných ploch komunikací.

Navrhovaný koncept HDV využívá kombinaci opatření k zasakování a akumulaci dešťové vody. Na většině území vyšehradských parků je možné zasakovat dešťovou vodu z parkových cest a pevnostního okruhu přímo v travnatých plochách bez dalších opatření.
Celkový potenciál sběru vody ze střech a dvorů dosahuje cca 2500 m3/rok, což tvoří cca 1/3 z celkové roční potřeby pro závlahu. Objekty jsou ve vlastnictví různých subjektů.

Prostředí národní kulturní památky je pro návrh systému HDV do značné míry omezujícím faktorem. Problematické by mohlo být zřízení podzemních nádrží i akumulace vody v blízkosti hradeb. Důraz by měl být proto kladen na zasakování vody v travnatých plochách. To je možné řešit návrhem menších průlehů či parkových ploch s funkcí zasakování, případně retence dešťové vody. Takovéto plochy mohou plnit i funkci biotopu.
Další příklady opatření jsou uvedeny ve Studii koncepce hospodaření se srážkovými vodami v areálu NKP Vyšehrad (konsorcium JVPROJEKTVH, Teramed, ČVUT Fakulta stavební, 6/2020)

- Území s přirozeným zasakováním vody v travnatých plochách
- Nepropustné povrchy -střechy
- Částečně propustné povrchy - komunikace
- Areály s převážně nepropustným povrchem
- Strmé svahy - odtok vody
- Směr odtoku vody
- Možná místa lokálních průlehů
- Lokality možných opatření na retenci a vsakování dešťové vody
- Studny - odkryté / zasypané

Retence dešťové vody

Vzhledem k topografii terénu jsou potenciálně vhodným místem pro retenci dešťové vody příkopy u Leopoldovy brány a za ravelinem u Cihelné brány. Návrh pracuje s vizí výtvarně pojatého prostranství s mokřadem a terénními kaskádami, umožňujícími využití plochy pro posezení či ke konání kulturních akcí. Voda sváděná do příkopu může být dále využívána pro zálivku v suchých obdobích roku.

Studny

Jako významný prvek vyšehradské historie by komplexně měly být řešeny i vyšehradské studny. V současnosti jsou z 8 známých 3 odkryty, žádna z nich ale není využívána. Historicky je doložená existence dalších studen ve vazbě na vodovod ze 14. století.

zasakování v travnatých plochách

průlehy a dešťové zahrady

malé podzemní nádrže

velké centrální nádrže

Vizualizace - příklad řešení parkové plochy s funkcí retence dešťové vody

Obsluha a prostupnost území

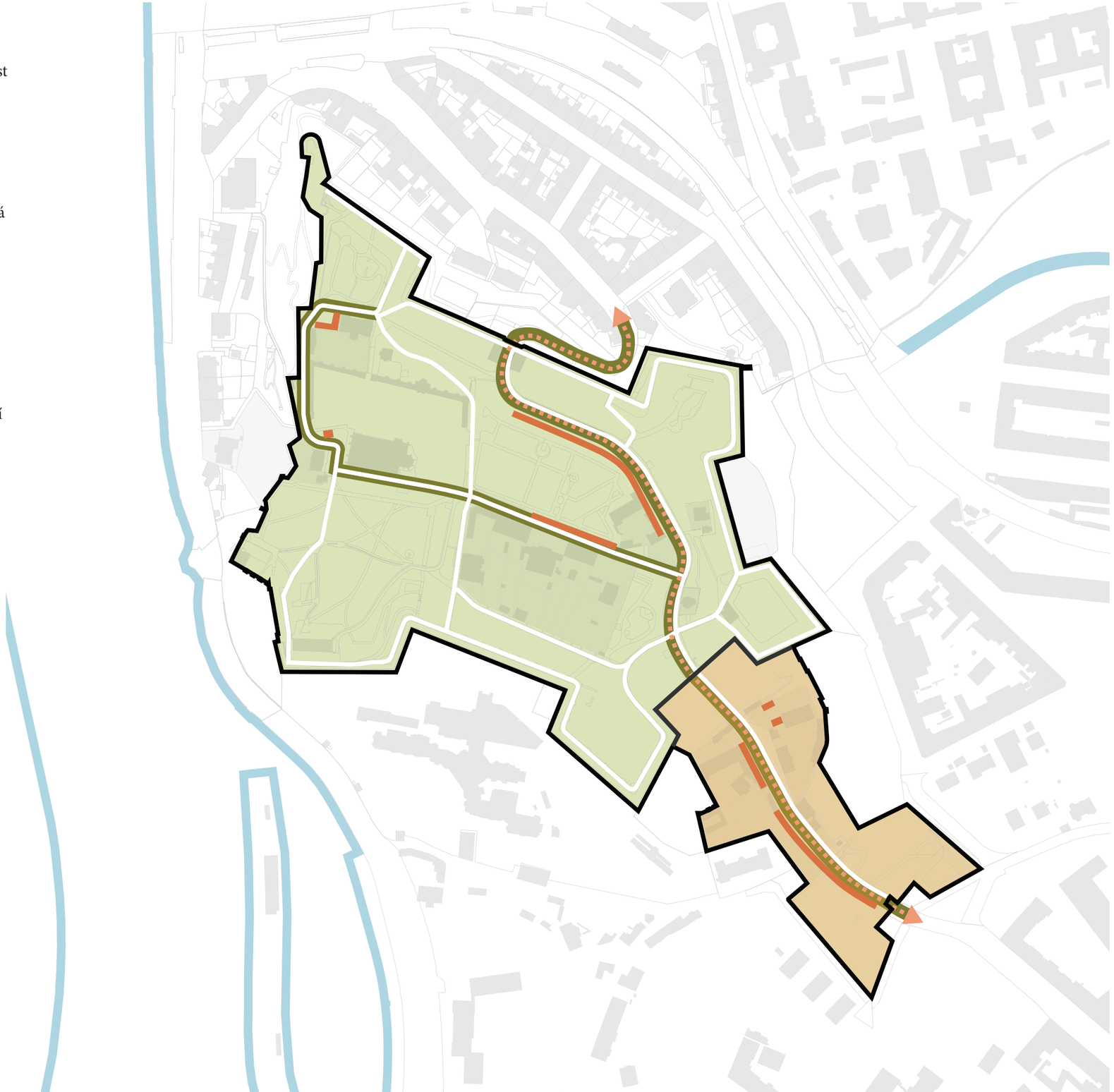
Ztížená dostupnost Vyšehradu klade větší nároky na obslužnost a prostupnost území. Režim provozu na území NKPV je vzhledem k využití celé pevnosti nastaven vhodným způsobem - preference pěší dopravy.

Režim vjezdu pro motorovou dopravu je dělen na 2 typy zón. V prostoru hornwerku je to pěší zóna s povoleným vjezdem dopravní obsluhy.
Pro část od Leopoldovy brány na západ je vjezd omezen dopravním značením - pěší zóna s povoleným vjezdem pro zásobování taxi, IZS, Městská policie, liturgické obřady, ostatní na povolení NKP Vyšehrad. Přesto je ulice V Pevnosti ale často využívána pro průjezd bez povolení. Jedním z možných řešení je fyzické zamezení vjezdu výsuvným sloupkem. Současně se nabízí možnost zvážit sjednocení do jednoho režimu pěší zóny.

Parkování je v řešeno v dostatečné míře, celkem 100 stání. Vhodná je postupná redukce parkovacích stání na významných a exponovaných prostranstvích jako je prostranství před bazilikou sv. Petra a Pavla, kde mohou být vyhrazena stání pro držitele karet ZTP, dále prostranství za proboštstvím a na mýtném plácku. Nepříliš využívaná jsou naopak parkovací stání v S části ulice V Pevnosti, jejichž využitelnost je podmíněna zlepšením dostupnosti. [4]

Režim pěší zóny vylučuje vjezd cyklistů. Provoz jízdních kol se ale v území nejeví jako příliš problematický, je proto možné povolit průjezd cyklistů ulicí V pevnosti. Předcházení vjezdu cyklistů do území parků je podmíněno doplněním cyklistických stojanů.

Pro pěší provoz je nutné klást důraz na bezbariérové řešení nejen v rámci Vyšehradu, ale i v návaznosti na zastávky MHD. Možností je zavedení např. kyvadlové dopravy ze zastávky metra.

Pěší zóna s povoleným vjezdem zásobování, taxi, IZS, Městská policie, liturgické obřady, ostatní na povolení NKP Vyšehrad.

Pěší zóna s povoleným vjezdem obsluhy

Parkování

Vjezd automobilů

Trasy s vyšším nárokem na bezbariérové řešení

Trasa pro průjezd cyklistů

[4] Analýza současného dopravního režimu a dopravního značení v areálu NKP Vyšehrad (Syrový - dopravní ateliér, 4/2020)

Materiály

Povrchy cest a prostranství

Do materiálového řešení povrchů se stejně jako jinde na Vyšehradě propsalo množství historických vrstev. Nachází se zde pestrá paleta materiálů a způsobů jejich použití. Některé mají své historické opodstatnění, některé jsou méně vhodnými interpretacemi různých historických období, ale jsou zde i příklady nevhodného použití současných materiálů. Důraz by měl být proto kladen na sjednocení a zjednodušení materiálového řešení povrchů v rámci celého areálu Vyšehradu. Volba materiálů by měla vycházet z dochovaných historických stop a nová řešení by měla by být postavena na jednotném systému (pro např. parky, ulice, pevnostní okruh...). Nezbytné je zpracování detailního pasportu materiálů. Řešení by v co největší míře mělo odpovídat nárokům na bezbariérové užívání prostranství. Možné je zvážení úrovňového řešení komunikací - vyrovnání nivelit při zachování stávajících materiálů a obrub (zapuštěných).

Detaily materiálového řešení a prvky odvodnění

Snahou by mělo být pohledové zjednodušení přechodů mezi jednotlivými materiály - nevytvářet zbytečné hrany a bariéry. Napojení materiálů by měla být řešena jednotným způsobem v celém areálu Vyšehradu. Součástí materiálového řešení jsou prvky shromažďování a odvádění dešťové vody.

Nové prvky

Nové prvky mobiliáře by měly být navrhovány tak, aby citlivě a nenápadně doplňovaly stávající prostředí, ale zároveň aby byly rozpoznatelné jako nová vrstva zásahů. Příklad doporučených materiálů pro nové úpravy jsou masivní dřevo a ocel s černým nátěrem.

Příklady doporučených řešení

křemencová dlažba velkého formátu

žulová dlažba z drobných kostek

žulová dlažba malého formátu

dlažba nepravidelného formátu

dlažba nepravidel. formátu

pražská mozaika ze štípaného mramoru

mlat

možnost využití pásů řezané dlažby

zapuštěné obrubníky

linový odvodňovací žlab

odvádění vody po povrchu komunikace

schody po skále - (zdroj: Emf)

lávky po strmých svazích

ploché černé ocelové prvky

masivní dřevo

Mobiliář

Mobiliář stejně jako materiálové řešení nabízí největší možnost sjednocení vizuální podoby Vyšehradu. V rozmanité podobě jednotlivých území do kterých se promítlo mnoho historických slohů a přístupů by nové prvky vybavení měly působit jednotícím dojmem. Vhodné je zachování doložených historických typů mobiliáře a očištění od nevhodných historizujících prvků.

Lavičky

Na většině území Vyšehradu se nachází několik typů laviček, které ale umožňují jen jeden způsob sezení - lavičky pro dvě osoby s opěradlem nebo bez něj. Cílem návrhu je nabídnout více možností posezení a využití. Koncepce zahrnuje doplnění nového mobiliáře jako jsou dvouúrovňové lavičky, větší platformy pro skupiny nebo pražské židle. V současnosti jsou lavičky hojně rozmístěné v parcích, ale možnost posezení chybí např. podél ulic.

Ploty / zábradlí

Z různých období se na Vyšehradě nachází různé typy zábradlí a plotů. Specifické typy původních zábradlí v jednotlivých sadech a historických částech, které jsou součástí původní kompozice zůstávají zachovány. Novodobé typy zábradlí, které často nejsou používány jednotně by měly být nahrazeny novým typem Vyšehradského zábradlí, které bude používáno ve nových úpravách.

Další prvky mobiliáře

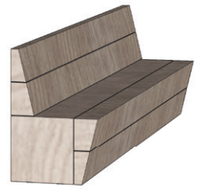
V areálu se nachází několik typů odpadkových košů a běžné plastové popelnice. Cílem je sjednocení na dva typy. V areálu Vyšehradu by dále měly být doplněny stojany na kola.

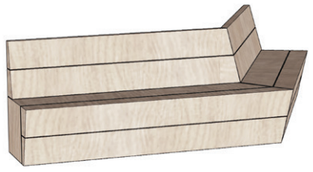
Příklady doporučených prvků

vyšehradská lavička

lavička - „drak“

pevnostní mobiliář - trám

pevnostní mobiliář - lavička

pevnostní mobiliář - rohová lavička

pevnostní mobiliář - dvouúrovňová lavička

pevnostní mobiliář - špalky

ohrazení záhonů

zábradlí

panoramatické zábradlí

historické typy plotů a zábradlí

historické typy plotů a zábradlí

odpadkový koš

odpadkový koš

zahrazovací sloupky

stojany na kola

Informační a orientační systém

Kromě navrhovaných informačních systémů -panoramatické zábradlí a dlaždice je v areálu nutno sjednotit systémy ukazatelů vývěsek a informačních tabulí. Nový informační systém by měl být flexibilní, aby umožňoval úpravu a doplňování informací..

Vybavení a označení podniků

V návaznosti na informační systém by měl být navržen doporučený způsob označování podniků sjednocený barevně a stylem, který nebude v prostředí historických památek působit rušivě. Stejně tak doporučené vybavení podniků by mělo být sjednoceno do několika typů.

Prvky osvětlení

Záměrem je snížit světelný smog v oblasti NKPV a nahradit rušící prvky osvětlení takovými, které budou citlivě hradeb méně nápadnými. Slavnostní osvětlení by mělo mít variabilní využití s různými intenzitami a možnostmi nasvícení.

Příklady doporučených prvků

informační systém -“rozcestník“

informační systém -“totem“

informační systém - popisky

stávající informační systém

fyzické - haptické - modely

informační systém- dlaždice

informační systém- panoramatické zábradlí

označení podniků

(zdroj: Bod Architekti, foto:Jiří Straka)

slunečníky

mobiliář zahrádek (zdroj IPR Praha)

mobiliář zahrádek

podsvícení zábradlí hradeb

spodní nasvícení hradeb

nasvícení jednotlivých prvků (zdroj Martín García Pérez (Spain)

